

لوح خراسان

علاءالدین قدس جوراچی

پیشگفتار

یکی از الواح صادره از قلم معجز شیم حضرت عبدالبهاء به زبان عربی، لوحی است معروف به لوح خراسان در عرف بهائیان، مصدر به: "هو الله" و با مطلع: "أَيَا نَفَحَاتِ اللَّهِ، هُبِّي مُعَطَّرَةً"، که آن حضرت آن را در عگا، پیش از جلوس بر اریکه میثاق و در واپسین ایام زندگانی حضرت بهاءالله در جهان خاک و به امر و اراده آن حضرت، با زبانی فصیح و بلیغ و کلامی شیوا و شورانگیز، و نثری موزون و شعرآسا خطاب به بهائیان ارض خا، می‌نگارند و ارسال می‌دارند.

در این لوح حضرت عبدالبهاء مراتب مهر و محبت و درود و تحیت جمال اقدس ابهی را به احتبای خراسان ابلاغ می‌نمایند و آنان را به صبر و شکیبایی و استقامت و پایداری و پرهیز از خوف و هراس و بیم به هنگام ظهور و پیدایی رنج و گزند و آسیب در سبیل پروردگار جلیل، تشویق و ترغیب می‌کنند و با اشاره به شدت و حدت دشواری‌ها و ناملايمات جان فرسا، مؤمنان را به لطف و عنایت خداوندگار مطمئن و امیدوار می‌سازند. حضرت عبدالبهاء در این لوح از کيفر و مجازات و عاقبت و پایان کار اقوام و احزاب و ملوک و جبّاران ظالم و ستمکار در روزگاران پیشین، سخن می‌رانند و آن را پند و عبرتی برای خردمندان و اهل بینش دوراندیش امور، در این دور و زمان به شمار می‌آورند، و سرانجام، مؤمنان را مژده و بشارت می‌دهند که بزودی پرده از وجه امر برداشته شود و پرتو آن در سرتاسر جهان بتابد و پرچم‌های آیات پروردگار بر فراز کاخ رفیع امرش به اهتزاز در آید.

حضرت عبدالبهاء، پس از آن، در دوره میثاق، در یکی از الواح در باره چگونگی نگارش لوح خراسان، چنین می‌فرماید:

هو الله

"ای منادی میثاق، سفر خراسان را تأخیر و تعویق میندازند. باید در آن سامان چنان آتش فشان گردید که نار محبت الله شعله‌اش به ملاً اعلیٰ رسد. خراسان در ایام مبارک پر شعله بود و ممتاز از سائر اقالیم و بلدان، ولی حال که آفاق پر اشراق است، آن اقلیم ساکن و بی‌صدا و بی‌ندا. لهذا باید همّتی نمود که از دشت و صحرا و کوه و بیداء آن کشور ندای یا بهاءالابهی بلند شود. پیش از صعود، جمال قدم روحی لاحتبائه الفداء به عبدالبهاء امر فرمودند که از لسان مبارک تحیتی و خطابی به خراسان بنگارم. این بود که آن خطاب مرقوم شد که عنوانش این است: أَيَا نَفَحَاتِ اللَّهِ مَرِّي مُعَطَّرَةً. باری بسیار بکوشید که

احبای خراسان مانند بحر به جوش و خروش آیند و گوی سبقت را در میدان محبت الله به
چوگان همت برابند. و عليك التحية و التناء. عع"
(منتخباتی از مکاتیب حضرت عبدالبهاء، ج ۵، ص ۸۷)

لوح خراسان

هو الله

أَيَا نَفَحَاتِ اللَّهِ هُبَى مُعْطَرَةً وَ أَيَا نَسَمَةَ اللَّهِ مُرَى مُطَيَّبَةً وَ أَقْصَدِي وَادِي الرَّحْمَانِ نَادِي
العِرْفَانِ بَادِيَةَ خُرَاسَانَ، وَ اعْبَقِي أَمَامَ وُجُوهِ أَحِبَّاءِ اللَّهِ وَ أُمْنَائِهِ وَ طَيِّبِي مَشَامَ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ وَ
أَصْنِفِيائِهِ الَّذِينَ أَضَاعَتْ وُجُوهُهُمْ وَ اكْفَهَرَتْ نُجُومُهُمْ وَ رَسَخَتْ أَقْدَامُهُمْ وَ نُشِرَتْ أَعْلَامُهُمْ وَ
ثَبَّتَتْ قُلُوبُهُمْ وَ نَبَتَتْ أَصُولُهُمْ وَ فُرُوعُهُمْ وَ انْتَعَشَتْ نَفُوسُهُمْ وَ انشَرَحَتْ صُدُورُهُمْ فِي يَوْمِ
الِلْقَاءِ وَ وَفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ وَ مِيثَاقِهِ فِي ذَرِّ الْبَقَاءِ، ثُمَّ بَلَغِي نَزْلَاءَ تِلْكَ الْمَعَاهِدِ وَ الرَّبِّي تَحِيَّةَ
رَبِّكَ الْأَعْلَى وَ بَشْرِيهِمْ بِأَيَّامِ اللَّهِ، لَعَمْرُ رَبِّي هَذِهِ مَوْهَبَةٌ ابْتِغَاهَا مَطَالِغُ النُّورِ وَ مَوَاقِعُ النُّجُومِ
وَ مَهَابِطُ وَحْيِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْقَيُّومِ فِي الْقُرُونِ الْأُولَى، وَ فَاضَتْ جُفُوقُهُمْ وَ ذَرَفَتْ عِيُونُهُمْ وَ
عَلَتْ زَفْرَاتُهُمْ وَ سَأَلَتْ عِبْرَاتُهُمْ شَوْقًا وَ تَوَقَّأَ إِلَيْهَا، فَهَنِينًا وَ مَرِينًا لَكُمْ مِنْ هَذِهِ الْمَائِدَةِ النَّازِلَةِ
مِنْ سَمَاءِ فَضْلِ رَبِّكُمْ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، وَ يَا رِيحَ الصَّبَا وَ شَمِيمَ عِرَارِ الْوَفَاءِ امْتَلِي بِسَاحَةِ
أَجْبَةِ اهْتَزَّتْ رِيَاضُ قُلُوبِهِمْ بِفَيْضِ سَحَابِ مَحَبَّةِ اللَّهِ، وَ أَشْرَقَتْ وُجُوهُهُمْ بِنُورِ مَعْرِفَةِ اللَّهِ وَ
بَلَغِي شَوْقِي إِلَيْهِمْ وَ تَسْوَقِي لَهُمْ وَ وَلَعِي بِهِمْ وَ صَرَّجِي وَ بَنَى بِوَأْهِى وَ شَغَفِي وَ هِيَامِي
بِذِكْرِهِمْ، وَ قُولِي عَلَيْهِمْ بِهَاءِ اللَّهِ وَ سَلَامُهُ وَ تَحِيَّتُهُ وَ ثَنَائُهُ، وَ فِي وُجُوهِكُمْ نُورُهُ وَ ضِيَائُهُ وَ
فِي قُلُوبِكُمْ رُوحُهُ وَ وَفَائُهُ وَ فِي صُدُورِكُمْ حُبُّهُ وَ شِفَائُهُ، أَيَا أَوْلِيَاءِ الرَّحْمَنِ رَطَّبُوا أَلْسِنَتِكُمْ
بشُكْرِهِ وَ ثَنَائِهِ بِمَا أَيْدِكُمْ بِأَمْرِ يَهْفُ بِذِكْرِهِ الْمَلَأَ الْأَعْلَى وَ نَادَى بِهِ مُبَشِّرُ الْفَلَاحِ فِي الزُّبُرِ وَ
الْأَلْوَحِ طُوبَى لَكُمْ مِنْ هَذِهِ الْمَوْهَبَةِ الْعَظْمَى يُشْرَى لَكُمْ مِنْ هَذِهِ الْمُنْحَةِ الْكُبْرَى الَّتِي هِيَ
فَيْضُ اللَّهِ الطَّافِحِ وَ نُورُ اللَّهِ اللَّائِحِ، جَعَلَكُمْ اللَّهُ مَسَاعِلَ ذِكْرِهِ وَ مَوَاقِعَ أَسْرَارِهِ وَ مَشَارِقَ
أَنْوَارِهِ وَ مَطَالِعَ آثَارِهِ، عَمِيَتْ أَعْيُنٌ لَمْ تُشَاهِدْ أَنْوَارَ بَهَائِهِ وَ مَاقَرَتْ بِمُشَاهَدَةِ آيَاتِهِ الْكُبْرَى يَوْمَ
ظُهُورِهِ وَ سَنَائِهِ، وَ صَمَّتْ آذَانٌ لَمْ تَسْمَعْ نِدَائَهُ وَ لَمْ تَتَمَتَّعْ بِلَذِيذِ خَطَابِهِ، وَ خَرَسَتْ أَلْسُنٌ لَمْ
تَنْطَلِقْ بِذِكْرِهِ وَ ثَنَائِهِ، وَ حَسِرَتْ أَفئِدَةٌ لَمْ يَكُنْ لَهَا نَصِيبٌ مِنْ حُبِّهِ وَ وِلَائِهِ، وَ خَابَتْ نَفْسٌ لَمْ
تَسْئَلْ فِي سَبِيلِ رِضَائِهِ وَ لَمْ تَرْتَوِ مِنْ سُلْسَبِيلِ عِرْفَانِهِ، وَ يَا حَمَامَةَ الْوَفَاءِ خَاطِبِي الضَّعْفَاءِ
أَنَّهُ إِذَا وَجَدْتُمُ الضَّرَاءَ اشْتَدَّتْ وَ الْبِأْسَاءُ امْتَدَّتْ وَ الْأَرْضُ ارْتَجَفَتْ وَ الْجِبَالُ ارْتَعَدَتْ وَ زَوَابِعُ
النَّشَائِدِ أَحَاطَتْ وَ بُحُورُ الْبَلَايَا مَاجَتْ وَ أَرْيَاحُ الرِّزَايَا هَاجَتْ وَ طُوفَانَ الْإِمْتِحَانِ أَحَاطَ
الْإِمَّاكَانَ عَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ الْجَمِيلِ فِي سَبِيلِ رَبِّكُمْ الْجَلِيلِ، وَ إِيَّاكُمْ يَا عِبَادَ الرَّحْمَنِ أَنْ يَغْلُو مِنْكُمْ
الضَّجِيحُ إِذَا اشْتَدَّ أَجِيحُ نِيرَانِ الْإِفْتِنَانِ وَ ارْتَفَعَ زَفِيرُهَا وَ إِيَّاكُمْ الصَّرِيحَ وَ الْعَوِيلَ فِي سَبِيلِ
رَبِّكُمْ الْجَلِيلِ عِنْدَ مَا يَتَلَاطَمُ بَحْرُ الْبَلَاءِ وَ يَتَفَاقَمُ أَمْرُهُ مِنْ ظُلْمِ أَهْلِ الطُّغْيَانِ، وَ لَا تَحْسَبُوهُمْ
بِمَفَارِةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَ لَا تَخْشَوْا بِأَسْهُمِهِمْ وَ جَمْعُهُمْ وَ قَدْ مَضَتْ قَبْلَهُمُ الْمَثَلَاتُ وَ قَصَّ عَلَيْهِمْ

الکتاب جُنْدُ ما هُنَالِكَ مَهْرُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ وَ لَقَدْ كَانُوا الْقُرُونُ الْأُولَىٰ أَشَدَّ قُوَّةً مِنْ هَؤُلَاءِ وَ
 أَعْظَمَ أَثَاتًا وَ أَقْوَىٰ جُنْدًا، وَ لَوْ أَنْتُمْ يَا أَعْنَامَ اللَّهِ بَيْنَ بَرَاثِنِ الضُّوَارِي مِنَ السَّبَاعِ وَ مَخَالِبِ
 جَوَارِحِ الْبِقَاعِ لَا تَنِيَّاسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ سَيِّئُكَشِفِ الْفِتَاغَ بِإِذْنِ اللَّهِ عَنْ وَجْهِ الْأَمْرِ وَ يَسْطَعُ هَذَا
 الشُّعَاعُ فِي آفَاقِ الْبِلَادِ وَ تَعْلُو مَعَالِمَ التَّوْحِيدِ وَ تَخْفِقُ أَعْلَامُ آيَاتِ رَبِّكُمْ الْمَجِيدِ عَلَى الصَّرْحِ
 الْمَشِيدِ وَ يَنْزِلُ بُنْيَانُ الشُّبُهَاتِ وَ يَنْشَقُّ حِجَابُ الظُّلُمَاتِ وَ يَنْفَلِقُ صُبْحُ الْبَيِّنَاتِ وَ يُشْرِقُ
 بِأَنْوَارِ الْآيَاتِ مَلَكُوثِ الْأَرْضِ وَ السَّمَوَاتِ، وَ تَرُونَ أَعْلَامَ الْأَحْزَابِ مُنْكَوسَةً وَ رِيَايَتِهِمْ
 مَعْكَوسَةً وَ الْوُجُوهَ مَمْسُوحَةً مَمْسُوحَةً وَ الْأَعْيُنَ شَاخِصَةً غَايِرَةً وَ الْقُلُوبَ خَافِقَةً خَاسِرَةً وَ
 اللَّيُوتَ خَالِيَةً خَاوِيَةً وَ الْجُسُومَ وَاهِيَةً بِالْيَةِ وَ الْأَرْوَاحَ هَاوِيَةً فِي الْهَآوِيَةِ، لَعَمْرُ اللَّهِ إِنَّ فِي قَوْمِ
 نُوحٍ وَ هُودٍ وَ قَوْمِ لُوطٍ وَ ثَمُودٍ وَ أَصْحَابِ الْحَجْرِ وَ الْيَهُودِ وَ تَبَايَعَةِ سَبَا وَ جَبَابِرَةَ الْبَطْحَاءِ وَ
 قِيَاصِرَةَ الْفَيْحَاءِ وَ أَكَاسِرَةَ الرُّورَاءِ وَ الْمُؤْتَفِكَاةِ فِي الْقُرُونِ الْأُولَىٰ لَعِبْرَةٌ لِأُولَى النَّهْيِ، وَ
 دَوَى الْبَصِيرَةِ الْكَاشِفَةِ لِحَوَاتِمِ الْأُمُورِ بِقَوَاتِحِ الْآثَارِ قَدْ انْتَبَرَتْ كَوَاكِبُهُمْ وَ انْعَدَمَتْ مَوَاكِبُهُمْ وَ
 اغْبَرَّتْ وَجُوهُهُمْ وَ انْطَمَسَتْ نَجُومُهُمْ وَ اسْتَأْصِلَ أَرْوَمُهُمْ وَ اقْتُلِعَ جُرُثُومُهُمْ وَ انْتَلَتْ عُرُوشُهُمْ
 وَ انْهَزَمَتْ جَبُوشُهُمْ وَ تَزَلْزَلَتْ أَرْكَانُهُمْ وَ انْهَدَمَ بُنْيَانُهُمْ وَ أَفْقَرَتْ قُصُورُهُمْ وَ انْكَسَرَتْ
 طُهُورُهُمْ وَ حَسَفَتْ قُبُورُهُمْ وَ شَاهَتْ وَجُوهُهُمْ وَ افْتَشَعَرَتْ جُلُودُهُمْ وَ انْدَرَسَتْ دِنَارُهُمْ وَ
 انْمَحَتْ أَثَارُهُمْ، فَانْظُرْ إِلَىٰ مَدَائِنِهِمْ وَ قُرَاهُمْ بِالْبَادِيَةِ لَمَّا آتَىٰ بِأَسْرِ رَبِّكَ جَعَلَهَا خَامِدَةً هَامِدَةً
 مُؤْتَفِكَاةً بَانِدَةً لَا تَسْمَعُ لَهَا صَوْتًا وَ لَا هَمْسًا، وَ أَمَّا الَّذِينَ اتَّخَذُوا جِوَارِحَ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْأَبْهَىٰ
 مَلْجَأً وَ مَلَاذًا وَ مَأْوَىٰ وَ مَعَاذًا هُمْ طُيُورٌ اتَّخَذُوا أَفْنَانَ سِدْرَةِ الْمُنتَهَىٰ مَطَارًا وَ أَوْكَارًا فَمَكَّنَتْهُمْ
 اللَّهُ فِي الْأَرْضِ وَ جَعَلَهُمْ أَيْمَةً أَخْيَارًا وَ أَشْهَرَ لَهُمْ أَثَارًا وَ أَضَاءَ لَهُمْ مَنَارًا وَ آتَىٰ بِهِمْ مِنْ أَفْقِ
 التَّوْحِيدِ يَلُوحُ وَجُوهُهُمْ أَنْوَارٌ ع. ع. (مِنْ مَكَاتِيبِ عَبْدِ الْبَهَاءِ، سَال ۱۹۸۲، چاپ برزیل، ج ۱)

مضمون فارسی "لوح خراسان"

هو الله

ای نفاتح الهی، عطر آگین، آهنگ پهنشدت خراسان نمائید و مشام یاران و دوستان یزدان را خوشبو و معطر سازید، آنان که به هنگام ظهور جمال موعود، روی هاشان روشن شد و قدم هاشان ثابت و پایرجا بود و روح و روان شان حیات و زندگانی تازه یافت و دل هاشان خرم و شادمان گردید و به عهد و میثاق ازلی خداوندی، وفا کردند. زان پس، درود و سلام پروردگار بزرگ را به ساکنان آن سامان برسانید و آنان را به آمدن روز خدا مزده دهید. سوگند به پروردگار، این فضل و موهبتی است که پیامبران آن را، در روزگاران پیشین، آرزو همی کردند و از شوق و اشتیاق آن آواز از دل هاشان برآمد و سرشک از چشمانشان ریزان گردید. پس، نوش و گوارا باد بر شما، این مانده نازله از آسمان فضل و عنایت پروردگار بخشنده و مهربان.

و ای باد صبا، به سرای احبایی که گلستان دل‌هاشان از ریزش ابرهای مهر و محبت خداوندی به شور و اهتزاز در آمده و روی‌هاشان به پرتو عرفان الهی روشن و منیر گشته، روی آر و مراتب شوق و اشتیاق مرا به آنان برسان و آشکارا اعلام نما و بگو: بر شما باد درود و سلام حضرت بهاء‌الله و ثنا و ستایش او و در روی‌هاتان پرتو و روشنی او و در قلوبتان مهربانی و وفای او و در سینه‌هاتان مهر و خشنودی او.

ای یاران و یاوران ایزد مهربان، زبان را به سپاس و ستایش او تر و تازه سازید که شما را به عرفان و شناسایی امری مؤید فرمود که ملأ اعلیٰ به یاد آن از شادی و سرور فریاد و فغان برمی‌کشند و مبشر رستگاری و فلاح (حضرت باب) در کتب و الواح درباره آن بانگ و آواز بر آورده است. خوشا برای شما، این موهبت بزرگ، مژده باد بر شما، این بخشش والا که فیض لبریز ایزدی و پرتو روشن و درخشنده یزدانی است که خداوند بواسطه آن شما را مشعل‌های ذکرش و گنجینه‌های اسرارش و مشارق انوارش و مطالع آثارش گردانیده است.

کور و نابینا بود چشم‌هایی که انوار شکوه و جلال او را ندید و به دیدار آیات و نشانه‌های ارجمندش در یوم ظهور و پیدایشش، روشن نگردید. و کر و ناشنوا بود گوش‌هایی که ندای او را نشنید و از حلاوت و شیرینی گفتارش، برخوردار نگردید. و لال و گنگ بود زبان‌هایی که به ذکر و ثنای او گویا نشد. و آسیب و زیان دیدل‌هایی که از مهر و محبت او بهره و نصیب نبرد. و ناکام و نومید گردید کسی که در راه رضا و خشنودی او رهرو نشد و از سر چشمه عرفان و شناسایی او آب نیاشامید.

ای کبوتر وفا، ناتوانان را مخاطب ساز و بگو: هر گاه آسیب و گزند سخت و توان فرسا شد و تند باد ظلم و ستم احاطه کرد و دریای بلایا به موج آمد و طوفان آزمایش و امتحان جانکاه همه جا را فراگرفت، بر شماست که در سبیل پروردگار جلیل، به تمام و کمال صبر و شکیب پیشه کنید. و ای بندگان یزدان مهربان، چنان چه شراره آتش افتتان رو به شدت گذارد و بانگ آن بلند گردد، مبادا ناله و آه از شما برآید. و اگر در سبیل پروردگار، دریای رنج و بلا متلاطم و موج شود و آیین یزدان از ظلم و ستم اهل طغیان دچار وخامت و بحران گردد، مبادا فریاد و فغان از شما برخیزد و آنان را رسته از عذاب و جسته از کیفر و مجازات پندارید و از قوت و نیرومندی و جمعیت و انبوهی آنان ترس و بیمی به خود راه دهید.

ای اغنام الهی، هر چند شما در چنگال مردمانی همانند جانوران درنده و وحشی و پرندگان شکاری در اطراف و اکناف در بند و گرفتارید، اما هیچگاه از لطف و رحمت خداوندگار مأیوس و نومید نشوید. زیرا بزودی به خواست و اجازه او، پرده از وجه امر برداشته شود و پرتو آن در سرتاسر جهان بتابد و پرچم‌های آیات پروردگار بزرگ بر فراز کاخ

رفیع امرش به اهتزاز در آید و بنیان شبهات و تیرگی‌ها متزلزل گردد و پرده ظلمات و تاریکی‌ها شکافته شود و صبح بیّنات بدمد و ملکوت زمین و آسمان با انوار آیات بدرخشد. سوگند به خداوند، آن چه بر سر قوم نوح و هود و قوم لوط و ثمود و اصحاب حجر و قوم یهود و ملوک سبأ و بزرگان قدرتمند بطحاء و قیاصره فئحاء و اکاسره زوراء و شهرهای زیر و زبر گردیده قوم لوط، در قرن‌های پیشینه وارد آمده، همه و همه بر راستی، پند و عبرتی است برای خردمندان و اهل بینش دوراندیش امور در فرجام، با دیدن آثار و نشانه‌های آن، در آغاز.

و اما، آنان که در این زمان، جوار رحمت پروردگار بزرگ را ملجأ و ملاذ و مأمن و پناه برگزیده‌اند، پرندگانی هستند که شاخسارهای سدره منتهی (مظهر ظهور الهی، حضرت بهاءالله)، را پریندگاه و لانه و آشیان برگرفته‌اند و خداوند به آنان قدرت و توانایی بخشیده و آنان را راهنمایی نیکو و خیرخواه گردانیده و برای شان آثار و نشانه‌هایی را آشکار و نمودار ساخته و فانوس و چراغی را روشن و فروزان کرده و از افق توحید، انواری را به آنان ارزانی داشته که روی‌هاشان از آن، درخشنده و تابان است.

"توضیحات درباره اشخاص و اقوام و اماکن و اصطلاحات و آیات قرآن"

(به ترتیب حروف الفبا)

- (۱) "أصحاب الحجر"
- (۲) "أكاسرة الزوراء"
- (۳) "المؤتفکة فی القرون الأولى"
- (۴) "أیا نَفحاتِ الله... طیبی مشامٌ أولیاءِ الله وَ أَصْفیائِهِ الَّذِينَ... ائْتَرَحَتْ صُدُورُهُمْ فِی یَوْمِ اللِّقَاءِ وَ وَقُوا بِعَهْدِ اللَّهِ وَ مِثاقِهِ فِی ذَرِّ البقاء"
- (۵) "تَبایعة سبأ"
- (۶) "جَبابرة البطحاء"
- (۷) "جُنْدٌ ما هُنالِكَ مَهزُومٌ مِنَ الْأَحزاب"
- (۸) "قوم ثمود"
- (۹) "قوم لوط"
- (۱۰) "قوم نوح"
- (۱۱) "قوم هود"
- (۱۲) "قوم یهود"
- (۱۳) "قیاصرة الفئحاء"

- (۱۴) "لَعَمْرُ اللَّهِ إِنَّ فِي قَوْمِ نُوحٍ وَ هُودٍ وَ قَوْمِ لُوطٍ وَ ... فِي الْقُرُونِ الْأُولَى لَعِبْرَةً لِأُولَى النَّهْيِ وَ ذَوَى الْبَصِيرَةِ الْكَاشِفَةِ لِحَوَاتِمِ الْأُمُورِ بِفَوَاتِحِ الْأَثَارِ"
- (۱۵) "وَ أَمَّا الَّذِينَ اتَّخَذُوا جَوَارَ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْأَبْهَى... مَأْوَى وَ مَعَاداً هُمْ طُيُورٌ اتَّخَذُوا أَفْنَانَ سِدْرَةِ الْمُنتَهَى مَطَاراً وَ أَوْكَاراً"
- (۱۶) "وَ قَدْ مَضَتْ قَبْلَهُمُ الْمَثَلَاتُ"
- (۱۷) "وَ لَا تَحْسَبُوهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ"
- (۱۸) "وَ لَوْ أَنَّكُمْ يَا أَغْنَامَ اللَّهِ بَيْنَ بَرَاثِنِ الضَّوَارِي مِنَ السَّبَاعِ وَ مَخَالِبِ جَوَارِحِ الْبِقَاعِ، لَا تَتَيَسَّرُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ"

(۱) "أَصْحَابُ الْجُبْرِ" مراد همان قوم ثمود یعنی قوم صالح پیامبر است که در سرزمینی بنام جُبْر که بین شام و حجاز در شمال غربی جزیره العرب واقع بوده، می زیسته اند. به موضوع "قوم ثمود" چنان که از پیش گذشت، رجوع شود.

در قرآن سوره جُبْر آیه ۸۰ تا ۸۴ چنین آمده است: "وَ لَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْجُبْرِ الْمُرْسَلِينَ. وَ آتَيْنَاهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ. وَ كَانُوا يَنْجِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتاً ءَامِنِينَ. فَأَخَذْنَاهُمُ الصَّيْحَةَ مُصْبِحِينَ. فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ" - یعنی: و برآستی که "اهل جُبْر" پیامبران را دروغزن شمردند. و معجزات خود را به آنان بخشیدیم ولی از آنها رویگردان بودند. و از کوهها خانه‌هایی برای خود می‌تراشیدند و در امان بودند. آنگاه بامدادان بانگ مرگبار آنان را فرو گرفت. و دستاوردها (عذاب الهی را) از آنان باز نداشت (ترجمه قرآن - بهاء الدین خرمشاهی)

(۲) «أَكَّاسِرَةُ الزُّورَاءِ» = آکاسره در لغت عرب جمع کلمه کِسْرَى یا کِسْرَى (در تداول فارسی زبانان)، معرّب کلمه "خسرو"، لقب پادشاهان ساسانی است.

"خسرو" به معنی: پادشاه - پادشاه بزرگ - هر پادشاه صاحب شوکت و دارنده کشوری پهناور و فراخ مُلک.

زوراء - در لغت مؤنث کلمه أَزُور است یعنی: شیب دار - مایل - کج - خمیده - چشم چپ - دوبین

زوراء: نامی است برای بغداد

آکاسره زوراء = مراد: شاهنشاهان ساسانی است. توضیح آن که تیسفون یا طیسفون در نزدیکی بغداد در ساحل شرقی رودخانه دجله، پایتخت شاهنشاهی ساسانی بوده است و شهر عمده مجموعه شهرهایی بوده در نزدیکی بغداد در شرق و غرب رودخانه دجله که

تعداد آن هفت بوده و در زبان عربی "مدائن سبعة" نامیده می‌شده و برای آسانی بعداً کلمه "سبعة" حذف گردیده و فقط "مدائن" گفته می‌شده است. (مفرد آن: مدینه یعنی: شهر) ایوان مدائن یا ایوان کسری و قصر کسری در یکی از شهرهای کوچک این مجموعه بنام "اسپانبر" در ساحل غربی رودخانه دجله واقع بوده که هنوز خرابه‌های آن موجود است. طاق کسری یا ایوان کسری یا ایوان مدائن در زمان خسرو انوشیروان ساخته شده است. گفته اند که ساختمان این ایوان در عهد شاهپور ذوالاکتاف آغاز شده و در عهد انوشیروان به انجام رسیده است. مدائن در سال چهاردهم هجری در زمان عمر خلیفه دوم اسلام، به تصرف اعراب درآمد.

از سوی دیگر، شاید هم، مراد حضرت عبدالبهاء از عنوان "اکاسره زوراء" در لوح خراسان، بطور عموم، همه پادشاهان و فرمانروایانی بوده اند که در بغداد حکمرانی و سلطنت کرده اند که عبارتند از: خلفای سلسله بنی عباس یا عباسیان که پس از انقراض سلسله اموی یا بنی امیه به دست ابوالعباس سفاح مؤسس سلسله نامبرده در سال ۱۳۲ه.ق. (۷۵۰م.) پایتخت جهان اسلام از دمشق در شام، ابتدا به شهر کوفه و سپس به بغداد، منتقل گردید. سلسله عباسیان هم در سال ۶۵۰ه.ق. (۱۲۵۸م.)، پس از پنج قرن، در زمان المُسْتَعْصِم، سی و هفتمین و آخرین خلیفه عباسی به دست هلاکوخان مغول منقرض گردید. از سال ۶۵۶ه.ق. (۱۲۵۸م.) تا ۹۱۴ه.ق. (۱۵۰۸م.) سلسله‌های گوناگونی از طایفه مغولان در بغداد حکمرانی کردند. و از سال ۹۱۴ه.ق. (۱۵۰۸م.) تا سال ۱۴۰۹ه.ق. (۱۶۳۸م.)، بغداد مایه دوگانگی و اختلاف و جنگ و جدال میان صفویان و عثمانیان بر سر تسلط و تصرف آن، بود که در عرف تاریخ به دوره فترت و انتقال نامیده شده است. از این تاریخ تا جنگ جهانی اول (۱۸-۱۹۱۴م.) ولایت عراق جزو امپراتوری عثمانی و بغداد والی‌نشین آن ولایت گردید.

باری، در این جا ابیاتی چند از قصیده غزای خاقانی شاعر و سخن‌سرای نامی ایران در قرن ششم هجری قمری را که زیر عنوان "قصیده مدائن" سروده است، بازگو می‌کنیم:

هان ای دل عبرت بین از دیده نظر کن هان

ایوان مدائن را آیینۀ عبرت دان

یک ره ز ره دجله منزل به مدائن کن

وز دیده دوم دجله بر خاک مدائن ران

خود دجله چنان گرید صد دجله خون گوئی

کز گرمی خونابش آتش چکد از مژگان

...

دندانۀ هر قصری پندی دهنه نو نو

پند سر دندانۀ بشنو ز بن دندان

گوید که تو از خاکی، ما خاک تو ایم اکنون

گامی دو سه بر ما نه و اشکی دو سه هم بفشان

...

این است همان ایوان کز نقش رخ مردم

خاک در او بودی دیوار نگارستان

...

گفتی که کجا رفتند آن تاجوران اینک

ز ایشان شکم خاک است آبستن جاویدان

خاقانی ازین درگه دریوزه عبت کن

تا از در تو زین پس دریوزه کند خاقان

دریوزه = گدایی سؤال = درخواست

(۳) «المؤتفکاة فی القرون الأولى» = مراد: به ویژه، شهرهای قوم لوط است که به روایت تورات در سفر پیدایش به آتش آسمانی و صاعقه بسوختند و به روایت اسلامی، در اثر زلزله شدید و هولناک زیر و زبر و سرنگون گردیده به قعر زمین فرو رفتند (که شرح آن در توضیح شماره (۹) زیر عنوان: "قوم لوط" نوشته شده است) و نیز بطور عموم شاید مراد: شهرهایی است که در گذشته قرون و اعصار، زمانی معمور و آبادان بوده و سپس خراب و ویران گردیده است.

(۴) "أیا نَفحاتِ الله... طیبی مَشامَ أولیاءِ الله و أَصفیائِهِ الذّین... انشَرَحَتْ صُدُورُهُمْ فی یومِ النِّقاءِ وَ وَفوا بِعَهدِاللهِ وَ مِثاقِهِ فی ذَرِّ البقاءِ" یعنی: ای نَفحاتِ الهی،... مشامِ یاران و دوستان یزدان را خوشبو و معطر سازید، آنان که به هنگام ظهور جمال موعود... دل‌هاشان خرم و شادمان گردید و به عهد و میثاق ازلی خداوندی (عهد و میثاق الهی در ذرّ بقا) وفا کردند.

"عالم ذرّ، عالم اَلَسْتُ و ذرّ بقا":

"ذرّ" و واحد آن "ذرّه" یعنی: جزء ریز و کوچک - جزء ریز و خرد از گرد و غبار - مورچه و جمع آن: ذرات است.

کلمه "ذرّ" و "عالم ذرّ" از قرآن گرفته شده و آن را "عالم اَلَسْتُ" نیز گفته اند. در سوره اعراف، آیه ۱۷۲ چنین آمده است: "وَ إِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنیِ آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرّیَّتَهُمْ وَ

أَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ، قالوا بلىٰ شهَدنا أَنْ تَقولوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ، - یعنی: و چون پروردگارت زاد و رود بنی آدم را از پشتهای ایشان بر گرفت، و آنان را بر خودشان گواه گرفت (و پرسید)، آیا پروردگار شما نیستم؟ گفتند: چرا، شهادت می‌دهیم، تا روز قیامت نگوئید، ما از این (حقیقت) بی‌خبر بودیم.

"ذرات آلت" ظاهرأ ناظر است بر روایاتی که در بیان و توضیح عالم ذر (عالم آلت) رسیده است. مضمون کلی و زبده بیان این روایات این است: خداوند پیش از آن که نسل آدم به عرصه ظهور رسد در جهانی به نام "عالم ذر" نطفه حضرت آدم را به صورت ذراتی بی‌شمار تجزیه کرد و آنگاه هر یک از آن ذرات را بصورت انسانی کامل عیار بیافرید و به همه آنان جان و خون بخشید و سپس از آنان بر مقام ربوبیت خود اقرار گرفت. و بعد از اخذ اقرار دوباره آنان را به صلب آدم برگردانید. " (شرح جامع مثنوی معنوی، تألیف: کریم زمانی، دفتر سوم، ص ۱۱۵۷)

"أَلَسْتُ در عربی، فعل استفهام اقراری است. لفظاً یعنی: آیا من نیستم؟! و جوابش از طرف مخاطب این است که: آری، تو هستی. همزه ابتدای آن برای استفهام است. و أَلَسْتُ، متکلم وحده از فعل ناقصه لیس ساخته شده است. ولی در تلفظ فارسی تاء آن را به صورت ساکن می‌خوانند. این لفظ اشارت است به آیه ۱۷۲ سوره اعراف: ... أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ؟ قالوا: بلىٰ شهَدنا ... - آیا من پروردگار شما نیستم؟ آدمیزادگان گفتند: آری ما گواهی می‌دهیم که تو پروردگار ما هستی ..."

مفسران قرآن کریم در تفسیر این آیه، مسأله پیمان ازلی و میثاق فطری آدمیان را مطرح کرده‌اند. بدین معنی که همه آدمیان در عالمی به نام آلت یا عالم ذر بر یگانگی و پروردگاری حق تعالی گواهی داده‌اند و عهد خود را بر این اصل با خدای خود بسته‌اند" (شرح جامع مثنوی معنوی، کریم زمانی، دفتر اول، ص ۴۱۱، به نقل از "الکشاف فی تفسیر القرآن"، از آثار معروف زمخشری، استاد تفسیر و حدیث و نحو و لغت و امام عصر خود در قرن پنجم و ششم هجری قمری)

حضرت عبدالبهاء در لوح به اعزاز امه‌الله هاجر، در پاسخ به پرسش او از "عالم ذر" چنین می‌فرماید: "یا امه‌الله، نامه شما رسید، مضمون معلوم گردید، جواب مختصر مرقوم می‌گردد. عالم ذر که گفته می‌شود، حقایق و تعینات و تشخصات و استعداد و قابلیتات انسان در مراتب علم الهی است. چون قابلیتات و استعدادات مختلف است، هر یک اقتضایی دارد. آن اقتضا عبارت از قبول و استعداد است" (مائدة آسمانی، ج ۲، ص ۳۰)

حضرت باب در کتاب بیان فارسی، باب هشتم از واحد دوم، در باره "عالم ذر" چنین می‌فرماید "و اگر نفسی گوید که ما نشناختیم او را در اول ظهور، جواب گفته میشود که در نزد کل محقق است که او است اَوَّلُ مَنْ أَجَابَ فِي الذَّرِّ حِينَ مَا قَالَ اللَّهُ لَهُ أَلَسْتُ بِرَبِّكَ

قَالَ بَلَىٰ سُبْحَانَكَ أُنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ إِنَّكَ أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ و اگر گویند که ظهور الله را ندانستیم قرآن که کتاب الله بود و کَلِّ میگویند امروز که کتاب الله هست در نزد کَلِّ بود و همین قدر که شنیدند یا دیدند که آیات الله از نفسی ظاهر شده شبیه و ربیبی از برای ارباب افنده نمی ماند که آن نفس نفس الله ظاهره بوده و آیات قبل از او بوده چنان چه آیات بعد از او است و من اجاب اول، اول خلق است چنان چه قبل میگفتند که من اجاب اول محمد ص بوده و اول خلق بوده چنان چه کَلِّ امروز معترفند اگر میگویند اجابت در ذر اول بوده این است ذر اول زیرا که فوق عرش سماء بعینه ارض مقرّ ظهور الله هست و خداوند لم یزل و لا یزال قرب و بعد او بکلّ اشیاء بر حدّ سواء بوده و هیچ شیء بالنسبه باو اقرب از شیء نیست یا ابعد چه عرش در فوق سموات باشد بزعم متوهمین یا مقرّ شجره‌ای که عن الله ناطق است و حال آنکه این اعتقاد محض وهم و خیال است بلکه در عرف سگان ملاً حقیقت قصد همان محلّ ظهور است... ذات الهی لم یزل و لا یزال ظهور آن عین بطون او است و بطون او عین ظهور او است و آن چه از ظهور الله ذکر میشود مراد شجره حقیقت است که دلالت نمی‌کند الا بر او و اون شجره ایست که مرسل کَلِّ رسل و منزل کَلِّ کتب بوده و هست و او لم یزل و لا یزال عرش ظهور و بطون او در میان همین خلق بوده که در هر زمان بآن چه خواسته ظاهر فرموده چنان چه حین نزول قرآن بظهور محمد اظهار قدرت خود فرموده و حین نزول بیان بنقطه بیان اظهار قدرت خود فرموده و در نزد ظهور من یظهره الله باو اثبات دین خود خواهد فرمود کیف یشاء بما یشاء لما یشاء" (چاپ طهران)

باری، چنین استنباط می‌گردد که مقصود حضرت عبدالبهاء در لوح خراسان، از عهد و میثاق خداوندی در ذر بقا که احبای الهی و امنای او بدان وفا کردند، همان عهد و میثاق ازلی است که خداوند در عالم هر یک از ظهورات و کتب مقدسه پیشین نیز، برای پذیرش و قبول ظهور حضرت بهاء الله به عنوان قائم مقام او در عالم امر و خلق، از آدمیان گرفته است.

در این باره حضرت بهاء الله در یکی از الواح چنین می‌فرماید: "هَذَا لَهُوَ الَّذِي قَدْ أَخَذَ نَقْطَةَ الْبَيَانِ عَهْدَهُ فِي ذَرِّ الْبَيَانِ وَ مُحَمَّدَ رَسُولُ اللَّهِ فِي ذَرِّ الْفَرَقَانِ وَ الرُّوحِ فِي ذَرِّ الْإِنْجِيلِ وَ الْكَلِيمِ فِي ذَرِّ التَّوْرَةِ وَ الْخَلِيلِ فِي ذَرِّ الْأَمْرِ، إِنَّ أَنْتُمْ مِنَ الْعَالَمِينَ" (مأخذ: توقيح قرن حضرت ولی امر الله خطاب به احبای شرق، چاپ مؤسسه ملی مطبوعات امری، سنه ۱۲۳ بدیع، ص ۳۰)

مضمون فارسی: این همان کسی است که نقطه بیان، باب الله الاعظم در ذر بیان و محمد، رسول الله در ذر قرآن و مسیح، روح الله در ذر انجیل و موسی، کلیم الله در ذر تورات و

ابراهیم، خلیل الله در ذر امر، برای ایمان به او، از مردمان عهد و پیمان گرفته اند. اگر شما از دانایان باشید.

(۵) «تَبَاعَةُ سَبَا» در لغت نامه دهخدا در این باره چنین آمده است: "تَبَع (ج: تَبَاعَه) - یکی از ملوک یمن... لقب پادشاه یمن... لقب عام ملوک یمن... ملوک تَبَع، ملوک یمن که به غلبه حبشیان بر آنان منقرض شدند و آنان بنا به روایت عرب نوزده تن بودند و چون نام چند تن از آنان تَبَع بوده، این سلسله را تباعه نامند. پادشاهان سلسله جَمَیرِیان یمن را تَبَع می‌گفتند چنان که پادشاهان ایران را کسری (مُعَرَّب خسرو فارسی) و روم را قیصر (مُعَرَّب سزار) و ترک را خاقان و حبشه را نَجاشی..."

و هم چنین... "جَمَیرِیان: نام سلسله ای است که پیش از اسلام در یمن حکمرانی داشتند و بزرگترین و متمدن‌ترین دولت عربی را بوجود آوردند. این سلسله در زمان جاهلیت ظهور کرد..."

در کتاب «المنجد» در این زمینه چنین می‌نویسد (ترجمه): "آخرین پادشاه سلسله جَمَیرِیان یا تباعه یمن بنام ذوئواس به آزار و اذیت مسیحیان آن دیار پرداخت و نجاشی پادشاه حبشه با فرستادن سرباز، یمن را در قرن ششم میلادی تسخیر کرد و حکومت حبشیان سالیانی چند تا ظهور اسلام ادامه داشت. "توضیح آن که «جَمَیر» نام قومی است که در زمان قدیم در سرزمین یمن می‌زیسته‌اند."

در قرآن سوره دخان، آیه ۳۷، چنین آمده است: "أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ" یعنی: آیا ایشان بهتر بودند یا قوم تَبَع و پیشینیان آنان که نابودشان کردیم، چرا که آنان گناهکار بودند. (ترجمه قرآن - بهاء الدین خرمشاهی)

توضیح آن که در این آیه مراد از "ایشان" بزرگان قوم قریش بودند که با پیغمبر اسلام، با زبان و بازو مجادله و ستیز می‌کردند. و هم چنین مقصود از پیشینیان قوم تَبَع، از جمله فرعون مصر و هواداران اوست در زمان ظهور حضرت موسی.

(۶) «جَبَابِرَةُ الْبَطْحَاء» = جَبَابِرَة (مفرد آن: جَبَّار: قاهر - ستمگر - قادر - توانا - مسلط - مغرور - متکبر - پادشاه یا حاکم مستبد.

بَطْحَاء: لقبی است برای مگه - در لغت: بستر فراخ رودخانه که انباشته از شن‌های نرم باشد - زمین هموار - هامون - زمین پهناور و سیل‌گاه از ریگ و سنگریزه.

جَبَابِرَة الْبَطْحَاء - مراد: بزرگان قدرتمند مکه بهنگام ظهور حضرت محمد است که با تمام قدرت و قوت در دشمنی و ستیز و آزار و اذیت آن حضرت و پیروانش قیام و اقدام کردند. تا آن که سرانجام در سال سیزدهم بعثت (سه سال پنهانی و ده سال آشکارا)، که بعداً در

زمان عمر خلیفه دوم از خلفای راشدین، مبدأ تاریخ هجری قمری گردید، پیامبر اسلام بناچار بخاطر توطئه قتلش از سوی بزرگان قوم قریش، شبانه همراه با ابوبکر، از مکه به یثرب که بعداً مدینه نامیده گشت، هجرت نمود.

(۷) "جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ" (سوره ص، آیه ۱۱) - یعنی: همانا این سپاهی که از گروه‌های هم دست و هم پیمان تشکیل شده، مغلوب و شکست خوردنی است. هُنَا: در این جا ضمیر اشاره است به نزدیک.

هُنَالِكَ (یا) هُنَاكَ: آن جا - در آن جا - در آن جا هست - و اسم اشاره است برای مکان دور و مرکب است از: هُنَا + كَ خطاب + لام برای افاده بُعْدِ مکان: مَهْزُومٌ: شکست خورده - شکست داده شده - درهم شکسته - مغلوب.

هَزَمَ يَهْزِمُ هَزْماً: شکست دادن دشمن - درهم شکستن دشمن - از پا درآوردن - مغلوب کردن - تار و مار ساختن.

هَزِيمَتٌ: گریز به هنگام شکست - گریز - فرار - شکست در مقابل: فتح و پیروزی و ظفر) - جُنْدٌ: سرباز - سپاهی - سپاه (ج: جُنُودٌ) و جُنْدَى (ج: جُنُودٌ): سرباز - سپاهی

(۸) «قوم ثمود»: مراد قومی است که صالح، پیامبر آنان بود.

حضرت بهاء الله در باره او در کتاب ایقان چنین می‌فرماید: "و بعد (از هود)، هیکل صالحی از رضوان غیبی معنوی قدم بیرون نهاد و عباد را به شریعه قرب باقیه دعوت نمود و صد سنه او آرزید امر به اوامر الهی و نهی از مناهی می‌فرمود، ثمری نبخشید و اثری ظاهر نیامد. و چند مرتبه غیبت اختیار فرمود. با آن که آن جمال ازلی ناس را جز به مدینه احدیه دعوت نمی‌نمود... و هیچ فایده نبخشید تا آن که به صیحه ای جمیع به نار راجع شدند." (چاپ آلمان - صص ۵ و ۶)

در قرآن درباره قوم ثمود و صالح پیامبر، در سوره‌های گوناگون از جمله سوره اعراف و سوره هود و سوره شعراء و در کتابهای تفاسیر اسلامی از شیعه و سنی، بطور مبسوط و مفصل، سخن به میان آمده که کوتاه شده آن، به نوشته جناب اشراق خاوری در کتاب قاموس ایقان، این است: قوم ثمود بُت می‌پرستیدند: خداوند صالح را برای دعوت آنان فرستاد، ولی آن مردم عنود انکار کردند و بالاخره طلب معجزه نمودند که از میان سنگ خداوند شتری خارج کند، خداوند شتر را از سنگ خارج کرد و آن شتر مدت‌ها در بین قوم بود که از شیر او می‌نوشیدند، و بر سر آب چشمه که شتر می‌نوشید قوم صالح اعتراض کردند و بالاخره خداوند فرمود که آب چشمه یک روز مخصوص قوم باشد و روز دیگر مال شتر باشد، ولی پس از مدتی به درخواست قوم، آن شتر را خداوند بچاه ای عطا فرمود،

و بالاخره قوم عنود شتر را پی کردند و کشتند و کزّه شتر سر به بیابان نهاد و از انظار مخفی شد و خداوند صیحه‌ای از آسمان فرستاد و ثمود از آن صیحه به هلاکت رسیدند و فقط صالح و پیروانش محفوظ ماندند." (ج ۴، صص ۱۸۰۵ و ۱۸۰۶)

در لغت نامه دهخدا/ زیر لغت "ثمود" و هم چنین بر پایه آیات ۱۴۱ تا ۱۵۸ سوره شعراء و آیات ۶۱ تا ۶۸ سوره هود، چنین آمده است: "ثمود نام یکی از قبایل قدیم عرب. مسکن این قبیله در موصل میان حجاز و شام بوده... و بت پرستیدند. و خدای تعالی صالح پیغامبر را بدانان فرستاد و او مردمان را به خدا خواند و به اعجاز شتری ماده از تخته سنگی برآورد. قوم ثمود در عبادت بُتان اصرار ورزیدند و در آخر آن شتر ماده را پی کردند، و در این وقت عذاب صیحه بر ایشان فرود آمد و آن آوازی بود سخت مُدهش از جانب آسمان که دل‌های آنان در سینه‌ها ببرد و بمرند."

در قرآن، سوره هود، آیه ۶۷، چنین آمده است: "وَ أَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَائِمِينَ" - یعنی: و ستم پیشگان (مشرک) را بانگ مرگبار فرو گرفت، و در خانه و کاشانه‌شان از پا درآمدند. (ترجمه قرآن - بهاء‌الدین خرمشاهی)

ناگفته نماند که در تورات و انجیل درباره صالح پیامبر و قوم ثمود سخنی گفته نشده است. حضرت عبدالبهاء در باره قوم ثمود و صالح پیامبر و ناقه (شتر ماده) او در یکی از الواح چنین می‌فرماید: "ناقه صالح در آثار مبارک اشاره است که نفس مقدس صالح بود. و از این معانی که پستان رحمانی آن وجود مبارک است رزق روحانی و لبن رحمانی نازل. اما نفوس خبیثه آن ناقه الهیه را پی نمودند و انکار کردند و تکذیب نمودند و به عذاب الیم حرمان و کفران و طغیان گرفتار شده به هلاکت ابدی افتادند. و اما آن چشمه، چشمه حیات این جهان بود و «مِنَ الْمَاءِ كُلُّ شَيْءٍ حَيٍّ» (قرآن، سوره انبیاء، آیه ۳۰). آن قوم عنود خواستند که زندگی این جهان فانی بتمامه شایان ایشان باشد. لهذا به انکار و استکبار و ادبیت و اضطهاد قیام کردند و آن ناقه الهی را پی نمودند. و چون آن ناقه الهی را انکار کردند نتیجه و اثر آن حضرت از میان آن قوم خروج نمود و غائب گردید. این است که مذکور است که نتیجه ناقه رو به کوه و صحرا نهاد و غائب گردید و آن قوم به خسران ابدی افتادند و به انعدام سرمدی مبتلا گشتند، محو و نابود شدند. نه ثمر و اثری و نه ذکر و خبری و نه حیاتی و بقائی. لَا تَسْمَعُ لَهُمْ صَوْتًا وَ لَا رِكْزًا (امر و خلق، تالیف جناب فاضل مازندرانی، ج ۲، صص ۲۰۵ و ۲۰۶)."

باری به قول مولانا:

"ناقه صالح به صورت بُد شتر پی بریدندش زجهل، آن قوم مُر"

(مثنوی، دفتر ۱، بیت ۲۵۰۹) - (ناقه: شتر ماده و مُر: تلخ و مجازاً: ناسازگار - سخت و ناگوار - بد اخم و تلخ رو)

(۹) «قوم لوط» لوط پیغمبر، برادرزاده ابراهیم خلیل بود و در شهر "اور" در سرزمین کلد (عراق عرب کنونی) زاده شد. سپس همراه ابراهیم خلیل به کنعان در سرزمین فلسطین رفت و در وادی اردن در شهر "سدوم" یا "سُدُم" در ساحل بحرالْمِیت، رحل اقامت افکند. هر چند زیست و زندگانی با اهالی شهر "سدوم" در نظر لوط بسیار ناپسند بود، با وجود این دو دختر خود را به دو شخص از اهل آن شهر تزویج نمود. شهر سدوم یکی از شهرهای موسوم به مُؤْتَفِکَات است که عبارت بودند از: سدوم (سُدُم) و عموره (گومورا).

أدَمَه - صَبُونِیم و بَالَع (صوغر). این شهرها برابرسفر پیدایش در تورات باب ۱۳ هر کدام پادشاهی داشتند.

اما از آن جایی که شرارت و بزهکاری و فساد و خطاکاری مردم این شهرها رو به فزونی گذاشت، دو فرشته از جانب پروردگار به نزد لوط آمدند و او را از بلا و مصیبت ناگواری که بر سر آن شهرها و اهالی آن فرود خواهد آمد، با خبر و آگاه ساختند. و زمانی که لوط با خانواده اش فرار می‌کردند، خداوند گوگرد و آتش از آسمان بر آنان بارانید و آن شهرها و تمام وادی و جمیع ساکنان و نباتات زمین را وژگون ساخت. در این میانه همسر لوط به هنگام فرار به پشت سر خود نگریست و از آن جایی که این نگرش خلاف خواست و اراده الهی بود، از این رو نامبرده به ستونی از نمک مبدل گردید و تنها لوط و دو دخترش از این رویداد و واقعه ناگوار و دردناک جان سالم بدر بردند. ناگفته نماند که حتی دامادهای لوط هم این هشدار را به مسخره گرفتند و همراه نشدند. (اقتباس از تورات، سفر پیدایش، ابواب: ۱۱ تا ۱۳ و ۱۸ و ۱۹)

در لغت نامه دهخدا درباره لوط مطلبی آورده که کوتاه شده آن این است: "نام پیغمبری است از بنی اسرائیل و برادرزاده ابراهیم خلیل که شهرهای قوم او به نفرینش به زمین فرو شدند. لوط از شهر "اور" در سرزمین کلد همراه ابراهیم به سرزمین فلسطین رفت و در ناحیه ای که پنج شهر: سدوم - عموره - أدَمَه - صَبُونِیم و بَالَع، در آن بود، رحل اقامت افکند. خدای تعالی لوط را پیغمبر آن پنج شهر گردانید و مردم این شهرها چون در خطا و خیانت و فساد و شقاوت بیفزودند و لواطت کردند که پیش از آنان هیچکس نکرده بود، خدا یتعالی میکائیل را بفرستاد تا آن دیار را برگردانید یعنی زیر و رو کرد."

ناگفته نماند که در قرآن نامی از "سدوم" و "عموره" برده نشده ولی در تفاسیر اسلامی این دو شهر در زمرة "مُؤْتَفِکَات" مندرج در سوره‌های توبه، آیه ۷۰، و حاقه، آیه ۹، مذکور آمده است: "الْحَاقَّةُ مَا الْحَاقَّةُ. وَ مَا أَدْرٰیكَ مَا الْحَاقَّةُ. كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَ عَادٌ بِالْقَارِعَةِ. فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ وَ أَمَّا عَادٌ فَأَهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ... فَهَلْ تَرٰی لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ. وَ جَاءَ فِرْعَوْنُ وَ مِنْ قَبْلَهُ وَ الْمُؤْتَفِکَاتُ بِالْخَاطِئَةِ. فَعَصَوٰا رَسُوْلَ رَبِّهِمْ فَاَخَذَهُمْ اَخْذَةً

رابیة." (سوره الحاقه، آیات ۱ تا ۱۰) ترجمه: "حاقه. حاقه چیست؟ و چه دانی حاقه چیست؟ قوم ثمود و عاد در هم کوب (قیامت) را دروغ انگاشتند. و اما "ثمود"، بر اثر طغیان خود به نابودی کشیده شدند. و اما "عاد"، با تندبادی سخت سرد و بنیان کن به نابودی کشیده شدند... پس آیا اثری از ایشان بازمانده، می‌بینی؟ و فرعون و پیشینیان او و (اهل) شهرهای نگونسار، طغیان پیش آوردند. سپس از پیامبر پروردگارشان نافرمانی کردند، آنگاه (خداوند) آنان را به مؤاخذه‌ای سخت فرو گرفت." (ترجمه قرآن، بهاء‌الدین خرمشاهی) (حاقه: عذاب فراگیر - رستاخیز و قیامت - حقیقت راستین)

"أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ؟ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَ ثَمُودَ وَ قَوْمِ إِبْرَاهِيمَ وَ أَصْحَابِ مَدْيَنَ وَ الْمُؤْتَفِكَاتِ. أَتَنْتَهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ. فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَ لَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ" (سوره توبه، آیه ۷۰) - یعنی: آیا خبر پیشینیان از قوم نوح و عاد و ثمود و قوم ابراهیم و اهل مدین و شهرهای زیر و زبر شده (قوم لوط) به آنان نرسیده است؟ پیامبرانشان معجزات برایشان آوردند و خداوند نمی‌خواست بر آنان ستم کند بلکه (آنان) بر خود ستم می‌کردند (ترجمه قرآن، بهاء‌الدین خرمشاهی)

در فرهنگ فارسی معین چنین آمده است: "سَدوم Sodome - شهر قدیمی فلسطین در ساحل بحرالمیت (بحر لوط) که با شهر گوموره Gomorrhe - بر اثر زلزله و صاعقه به قعر دریا فرو رفت. مردم این شهر به فساد معروف بودند. جمعی از دانشمندان باستان شناس انگلیسی ... برای کشف دو شهر تاریخی مذکور که حدود ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد بنا شده بودند، کشفیاتی کردند. نام این دو شهر بواسطه زیبایی بزودی در جهان مشهور شد. در سال ۱۹۰۰ قبل از میلاد زلزله هولناکی بوقوع پیوست و این دو شهر را به ته دریا فرو برد. (به قول تورات این امر مجازات خطایای اهالی این دو شهر بود). باستان شناسان موفق گردیدند جام‌های شراب، جواهر و اجساد زنان را از اعماق گل و لای بیرون آورند."

(۱۰) «قوم نوح» حضرت بهاء‌الله در کتاب ایقان بر پایه آیات مندرج در تورات و قرآن، در باره نوح پیامبر چنین می‌فرماید: "از جمله انبیاء نوح بود که نهصدوپنجاه سال نوحه نمود و عباد را به وادی ایمن روح دعوت فرمود و احدی او را اجابت ننمود. و در هر یوم بقدری ایذاء و اذیت بر آن وجود مبارک وارد می‌آوردند که یقین بر هلاکت او می‌نمودند. و چه مراتب سُخْرِیَه و استهزاء و کنایه که بر آن حضرت وارد شد... تا آن که باقی‌نماند از برای آن حضرت مگر چهل نفس و یا هفتاد و دو نفس چنان چه در کتب و اخبار مذکور است. تا آن که بالاخره نداء "رَبِّ، لَا تَذَرْ عَلَيَّ الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا،

از جان بر کشید. (چاپ آلمان، ص ۴) - (قرآن، سوره نوح، آیه ۲۶ - یعنی: پروردگارا، از کافران بر روی زمین هیچ کس را باقی نگذار.)

نوح پیامبری است که در تورات سفر پیدایش ابواب پنجم تا نهم و در قرآن سوره‌های اعراف و عنکبوت و نوح و هود و غیره از او سخن رفته است. در تورات سفر پیدایش باب ششم چنین آمده است: "نوح مردی عادل بود و در عصر خود کامل و نوح با خدا راه می‌رفت، و نوح سه پسر آورد: سام و حام و یافث... و خدا زمین را دید که اینک فاسد شده است، زیرا که تمامی بشر راه خود را بر زمین فاسد کرده بودند. و خدا به نوح گفت انتهای تمامی بشر به حضورم رسیده است زیرا که زمین بسبب ایشان پر از ظلم شده است و اینک من ایشان را با زمین هلاک خواهم ساخت. پس برای خود کشتی ای از چوب گوفر (درخت صنوبر یا سرو آزاد) بساز... زیرا اینک من طوفان آب را بر زمین می‌آورم تا هر جسدی را که روح حیات در آن باشد از زیر آسمان هلاک گردانم و هر چه بر زمین است خواهد مرد. لکن عهد خود را با تو استوار می‌سازم و به کشتی در خواهی آمد تو و پسرانت و زوجه ات و ازواج پسرانت با تو. و از جمیع حیوانات از هر ذی جسدی جفتی از همه به کشتی در خواهی آورد... پس نوح چنین کرد و بهر چه خدا او را امر فرمود، عمل نمود".

در قرآن، سوره اعراف، آیه ۵۹، در باره نوح چنین آمده است: "لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ". یعنی: براستی که نوح را به سوی قومش فرستادیم. پس آنگاه گفت ای قوم من، خداوند را که خدایی جز او ندارید بپرستید، که من بر شما از عذاب روزی سهمگین می‌ترسم. (ترجمه قرآن، بهاءالدین خرمشاهی)

در فرهنگ فارسی معین درباره نوح چنین آمده است: "یکی از پیغمبران اولوالعزم که نسبش به آدم می‌رسد. سالها قوم خود را به راه راست خواند. اما آنان همچنان بر کجرفتاری اصرار ورزیدند. آنگاه خداوند نوح را از طوفانی عظیم با خبر ساخت و نوح (به فرمان خداوند) با ساختن کشتی پیروان و خاندان خود و انبوهی از جانداران را از هلاکت نجات بخشید".

در تورات سفر پیدایش باب هفتم زمان آمدن طوفان را در ششصد سالگی نوح، ذکر می‌نماید و در باب نهم مدت زندگانی او را پس از طوفان، سیصد و پنجاه سال می‌گوید که در نتیجه عمر نوح را نهصد و پنجاه سال می‌نویسد. در قرآن سوره عنکبوت آیه ۱۴ و ۱۵ چنین آمده است: "وَ لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَ اللَّهُ الطُّوفَانَ وَ هُمْ ظَالِمُونَ فَأَنْجَيْنَاهُ وَ أَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَ جَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ" - یعنی: و به راستی نوح را به سوی قومش (به رسالت) فرستادیم و در میان آنان هزار سال منهای

پنجاه سال به سر برد. آنگاه طوفان (سیل و بلا) آنان را فرو گرفت، در حالی که ایشان ستمکار (مشرک) بودند. آن گاه او و کشتی نشینان را نجات دادیم و آن را مایه عبرت جهانیان گردانیدیم. (ترجمه قرآن، بهاءالدین خرمشاهی)

در تفاسیر و تواریخ اسلامی برابر آیات قرآن در سوره هود آیات ۴۲ و ۴۳ یکی از پسران نوح پیغمبر از فرمان خدا سرباز می‌زند و پند و اندرز پدرش را برای آمدن به کشتی نمی‌پذیرد. از این رو در کام امواج آبهای طوفان برآمده غرق می‌شود. و به گفته سعدی در کتاب گلستان: "پسر نوح با بدان بنشست خاندان نُبُوتش گم شد."

اما در تورات سفر پیدایش باب ششم و هفتم در داستان نوح پیغمبر و کشتی ساختن او و بر آمدن طوفان، در این باره سخنی گفته نشده و حتی نوشته است که هر سه پسر نوح یعنی: سام، حام، و یافث با همسرانشان به کشتی سوار شدند و از طوفان جان سالم بدر بردند. در این جا ناگفته نماند که مراد از کشتی یا سفینه نوح به مجاز، کشتی یا سفینه آئین و شریعت خداوندی بود که هر کس در آن داخل شد و به سخن دیگر، به آئین و شریعت نوح پیغمبر مؤمن و موقن گردید، به سر منزل امن و امان هدایت و ایمان و رستگاری رسید و هر کس در آن داخل نشد، در کام امواج آبهای طوفان عذاب یعنی گمراهی و بی‌ایمانی و در بند ماندگی، غرق گردید.

(۱۱) «قوم هود» مراد «قوم عاد» است که «هود» پیامبر آنان بود.

حضرت بهاءالله درباره «هود» در کتاب/یقین چنین می‌فرماید: "بعد از نوح، جمال هود از مشرق ابداع مشرق شد و قریب هفتصد سنه او آزید، به اختلاف اقوال، مردم را به رضوان قرب ذی الجلال دعوت نمود. و چه مقدار بلایا که به مثل غیث هاطل بر آن حضرت بارید. تا آن که کثرت دعوت سبب کثرت اعراض شد و شدت اهتمام علت شدت اغماض گردید." (چاپ آلمان، ص ۵).

هود پیامبری است که در قرآن، سوره‌های اعراف و هود و حاقه، و غیره درباره او سخن گفته شده است. از جمله در سوره اعراف، آیات ۶۵ تا ۶۷، چنین آمده است: "وَ اِلَىٰ عَادٍ اٰحَاَهُمْ هُوْدًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهِ غَيْرُهُ اَفَلَا تَتَّقُونَ. قَالَ الْمَلَاُ الَّذِيْنَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ اِنَّا لَنُرِيكَ فِي سَفَاهَةٍ وَاِنَّا لَنَنظُنُّكَ مِنَ الْكٰذِبِيْنَ. قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلٰكِنِّي رَسُوْلٌ مِّنْ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ" - یعنی: و به سوی قوم عاد برادرشان هود را (فرستادیم). گفت: ای قوم من، خداوند را که خدایی جز او ندارید بپرسید، آیا پروا نمی‌کنید؟ بزرگان قومش که کفر ورزیده بودند گفتند: ما تو را دچار بیخردی می‌بینیم و ما تو را از دروغگویان می‌دانیم. گفت: ای قوم من، در من هیچگونه بیخردی نیست، بلکه من پیامبری از سوی پروردگار جهانیان هستم. (ترجمه قرآن، بهاءالدین خرمشاهی)

در فرهنگ فارسی معین درباره «عاد» چنین آمده است: "عاد - نام قومی عرب ساکن عربستان جنوبی که در ادوار فراموش شده، می‌زیسته‌اند. هود پیغمبر از این قوم بود و طبق روایات به نفرین وی، باد تند آن قوم و کشورشان را از بین برد." به قول مولوی در مثنوی، دفتر اول، بیت ۸۵۳:

"اگر نبودی واقف از حق، جان باد
فرق، کی کردی میان قوم عاد؟"

در شرح جامع مثنوی معنوی، تألیف کریم زمانی در شرح این بیت چنین آمده است: "اگر جان باد از حق آگاه نبود، چگونه می‌توانست فرق میان قوم عاد و دیگران را تشخیص دهد؟ (عاد، فرزند اِرم از احفاد نوح (ع) بوده است. قوم عاد جزو اعراب بائده (مُنقرض شده) به شمار آیند که بین صحرای حُرموت و عُمان (واقع در عربستان جنوبی یا یَمَن کنونی) زندگی می‌کردند. و چون قوم عاد، دعوت هود نبی را تکذیب کردند، بادی سخت بر آنان وزیدن گرفت و هفت شب و هشت روز ادامه یافت و سرزمینشان را زیر و رو کرد. افراد این قوم به داشتن اندام درشت و نیرومند معروف بوده‌اند... طبق روایات، هود و مؤمنان قومش به صحرا آمدند و حظیره ای ساختند از گِل. آن باد به ایشان رسیدی، نرم شدی و نسیمی گشتی با راحت. و چون به عاد رسیدی، چنان سخت شدی که شتر با هودج و مردم در او نشسته بر گرفتگی و بر هوا بردی و به زمین زدی و هلاک کردی - بیت فوق بدین مطلب اشارت دارد." (صص ۲۹۶ و ۲۹۷)

در سوره حاقه، آیات ۶ تا ۸ چنین آمده است: "وَ اَمَّا عَادٌ فَاهْلِكُوا بِرِيحِ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ. سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَ ثَمَانِيَةَ اَيَّامٍ خُسُوماً فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَانَهُمْ اَعْجَازٌ نَقَلٍ خَاوِيَةٍ. فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ؟ - یعنی: و اما عاد، با تند بادی سخت سرد و بنیان کن به نابودی کشیده شدند. که خداوند آن را هفت شب و هشت روز پیوسته بر آنان گماشت و آن قوم را در آن حال از پا در افتاده بینی، گویی ایشان خُرما بُنایی هستند ریشه کن شده. پس آیا اثری از ایشان باز مانده می‌بینی؟" (ترجمه قرآن، بهاء‌الدین خرمشاهی)

(۱۲) «قوم یهود» مراد، قوم اسرائیل است که پس از ظهور حضرت مسیح به فرموده حضرت عبدالبهاء در مفوضات: "اول حزبی که بر محویت‌اش قیام نمودند، اسرائیل، قوم و قبیلۀ خود مسیح بود. و به ظاهر او را مقهور نمودند و به ذلت کبری انداختند، حتی تاج خار بر سرش نهادند و به صلابه زدند..." (چاپ مصر، ص ۱۳)

اما سرانجام در سال ۷۰ میلادی، تیتوس (تیطس) پسر و جانشین و سپاسیانوس، امپراتور روم در زمان سلطنت پدرش، اورشلیم را تصرف و تخریب و ویران کرد و بسیاری از یهودیان را به قتل رسانید. و از این هنگام دوره دراز مدت خواری و خاکساری، پراکندگی و آوارگی قوم یهود، در نقاط گوناگون جهان، آغاز گردید.

توضیح آن که: قوم اسرائیل از دوازده خاندان (یا سبب و جمع آن: أسباط) تشکیل شد و سر سلسله هر یک از آن یکی از پسران یعقوب، نوه ابراهیم، بود (تورات، سفر خروج، باب ۱، آیات ۱ تا ۷).

"اسرائیل" (کسی که بر خداوند مظفر گشت) - لقب یعقوب ابن اسحاق (پسر ابراهیم) است که در هنگام مصارعه با فرشته خدا در قنیتل، بدان ملقب گردید. (قاموس کتاب مقدس) "و یعقوب تنها ماند و مردی با وی تا طلوع فجر کشتی می‌گرفت. و چون او دید که بر وی غلبه نمی‌یابد، کف ران یعقوب را لمس کرد و کف ران یعقوب در کشتی گرفتن با او فشرده شد. پس گفت مرا رها کن که فجر می‌شکافد، گفت از این پس نام تو یعقوب خوانده نشود بلکه اسرائیل، زیرا که با خدا و با انسان مجاهده کردی و نصرت یافتی." (تورات، سفر پیدایش، باب ۳۲، آیات ۲۴ تا ۲۸)

"اسرائیل" - در لغت عبری به معنای: مجادل با خدا - نامی است که به یعقوب پس از نزاع وی با فرشته، داده شده - نامی که بعدها به قوم یهود، اخلاف اسرائیل داده شده. (فرهنگ فارسی معین)

(۱۳) «فَیصِرَةُ الْفَیْحَاءِ» = قیاصره: مفرد آن: قیصر است و قیصر معرب کلمه لاتینی "سزار" است و این لقب و عنوانی بوده بویژه برای پادشاهان و امپراتوران رومی اعم از غربی و شرقی، در روزگاران گذشته.

فَیْحَاء: در لغت مؤنث کلمه أَفَیْحُ است، یعنی: فراخ - وسیع - گشاده و هم چنین: خوشبو و معطر.

ارض فَیْحَاء: زمین وسیع و فراخ را گویند.

"فَیْحَاء" لقبی است بویژه برای شهر دمشق در شام. و شام یا سوریه بزرگ سرزمینی بوده در آسیای غربی و در مشرق دریای مدیترانه که عبرانیان آن را "آرام" می‌خواندند. سرزمین شام از نیمه قرن هشتم تا نیمه قرن ششم قبل از میلاد بارها به تصرف آشوریان و مصریان درآمد و از نیمه قرن ششم تا نیمه قرن چهارم قبل از میلاد تابع و دست نشانده ایران در دوره هخامنشیان گردید و در سال ۳۳۲ قبل از میلاد به تصرف اسکندر مقدونی وسیله سلوکوس اول ملقب به فاتح، سردار او، درآمد. نامبرده ده سال پس از مرگ اسکندر بسال ۳۲۳، در سال ۳۱۳ قبل از میلاد سلسله سلوکیان را تأسیس کرد. سلوکیان که جانشین هخامنشیان گردیدند، تقریباً همه متصرفات آنان را در دست داشتند و از جمله آن سرزمین شام بود. در سال ۱۶۴ قبل از میلاد، اشکانیان سرزمین شام را تصرف کردند و در سال ۶۴ قبل از میلاد، رومیان آن را متصرف شدند و سرانجام، پس از هفتصد سال، در سال ۶۳۲ میلادی (دهم هجری) در زمان عمر خلیفه دوم از خلفای

راشدین، به دست لشکریان اسلام فتح گردید. سپس، معاویه، والی سرزمین شام، پس از شهادت علی بن ابی طالب چهارمین از خلفای راشدین، و آشتی و بیعت امام حسن با او و واگذاری خلافت به او، در سال ۴۱ ه.ق. (۶۶۱ م.) خود را رسماً خلیفه همه مسلمانان خواند و خلافت سلسله بنی امیه یا امویان را بنیاد نهاد و دمشق شهر عمده سرزمین شام را پایتخت و مرکز خلافت خود قرار داد.

سرزمین شام، پس از انقراض سلسله اموی به دست ابوالعباس سقّاح، مؤسس سلسله عباسی، از سال ۱۳۲ ه.ق. (۷۵۰ م.) تا سال ۹۲۳ ه.ق. (۱۵۱۷ م.) در تحت تصرف خلفای عباسی و سلسله‌های گوناگون مسلمان از جمله سلجوقیان و ایوبیان و ممالیک، قرار گرفت.

در این جا ناگفته نماند که از سال ۱۰۹۵ میلادی تا ۱۲۷۰ میلادی در دوره جنگهای صلیبی بین مسیحیان و مسلمانان بر سر تصرف بیت المقدس و تربت عیسی مسیح، سرزمین شام هر از چندی در تصرف صلیبیون درآمد. و سرانجام در سال ۹۲۳ ه.ق. (۱۵۱۷ م.) در زمان سلطان سلیم اول جزو سرزمین‌های امپراتوری عثمانی گردید. تا آن که پس از چهارصد سال در پایان جنگ جهانی اول (۱۹۱۸ - ۱۹۱۴ م.) با انقراض امپراتوری عثمانی، سرزمین شام یا سوریه بزرگ به چهار کشور: اردن و فلسطین (اسرائیل کنونی) و سوریه و لبنان تقسیم گردید.

باری، در لوح خراسان چنین استنباط می‌گردد که شاید مراد حضرت عبدالبهاء از عنوان "قیصره فیحاء" بطور عموم، همه پادشاهان و فرمانروایانی بوده اند که در سرزمین شام یا سوریه بزرگ که دمشق شهر عمده آن بوده، سلطنت و حکمرانی کرده‌اند.

(۱۴) "لَعَمْرَ اللَّهِ إِنَّ فِي قَوْمِ نُوحٍ وَ هُودٍ وَ قَوْمِ لُوطٍ وَ ... فِي الْقُرُونِ الْأُولَى لَعِبْرَةً لِأُولَى النَّهْيِ وَ دَوَى الْبَصِيرَةِ الْكَاشِفَةِ لِحَوَاتِمِ الْأُمُورِ بِفَوَاتِحِ الْأَثَارِ" یعنی: سوگند به خداوند، آن چه بر سر قوم نوح و هود و قوم لوط و ... ، در قرن‌های پیشینه وارد آمده، همه و همه براستی، پند و عبرتی است برای خردمندان و اهل بینش دورانیش امور در فرجام، با دیدن آثار و نشانه‌های آن، در آغاز و به سخن دیگر به قول مولوی:

"هر که اول بنگرد، پایان کار اندر آخر، او نگردهد شرمسار"
(لغت نامه دهخدا)

"در پس هر گریه آخر خنده‌ایست
مرد آخربین مبارک بنده ایست"
(لغت نامه دهخدا)

"چشم آخربین تواند دید راست
چشم اول بین غرور است و خطا"
(لغت نامه دهخدا)

(۱۵) "وَأَمَّا الَّذِينَ اتَّخَذُوا جِوَارَ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْأَبْهَى... مَأْوَىٰ وَمَعَادًا هُمْ ظُيُورٌ اتَّخَذُوا أَفْئَانَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ مَطَارًا وَ أَوْكَارًا" یعنی: و اما آنان که در این زمان جوار رحمت پروردگار بزرگ را ... مأمن و پناه برگزیده اند، پرندگانی هستند که شاخسارهای سدره مُنتَهی (مظهر ظهور الهی، حضرت بهاء الله) را پریدنگاه و لانه و آشیان برگرفته‌اند. سِدْرَةُ الْمُنْتَهَىٰ = در این جا مراد از "سدره المنتهی" حضرت بهاء الله، مظهر ظهور الهی در این زمان است که شناسایی خداوند تنها و فقط به شناسایی و عرفان او امکان پذیر و میسر است. توضیح آن که به اعتقاد مسلمانان برابر آیات شماره ۷ تا ۱۵. در سوره نجم در قرآن، هنگامی که پیامبر اسلام به معراج رفت، سرانجام به سدره المنتهی (آخرین درخت) واقع در بالاترین نقطه جنت درآمد که آن سوی آن بشر و ملائکه آسمان نتوانند فراتر قدم گذارند.

جناب فاضل مازندرانی در کتاب "سرر الآثار"، ج ۳، صص ۱۳۵ و ۱۳۶، زیر عنوان "سِدْرَةُ الْمُنْتَهَىٰ" چنین آورده اند: "سِدْر و سِدْرَة عربی و کُتار به فارسی در قرآن و آثار اسلامیّه به عنوان درخت بهشتی و مخصوصاً سدره المنتهی، با تجلیل بسیار مذکور است و در سوره "النَّجْم" در توصیف بسیار بلیغ و جلیل رؤیت فرشته وحی است، قوله: "وَلَقَدْ رَءَاهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى" مفاد آن که پیامبر، باری دیگر نیز نزد آخرین سدره که باغ ماوی و مسکن آن جاست و آن درخت را فرا گرفتنی‌ها فرا گرفته بودند، فرشته را دید. - و این در نظر تفسیر و تأویل معنوی و رمزی مستقر بر بناء تشبیه مظاهر مقدسه الهیه به اشجار می‌باشد. چنان که در اصطلاح رمزی تشبیهی شعرا و عرفای ایران تعبیر به سرو می‌گردد. و بالجمله اصطلاح سدره و سدره المنتهی در آثار جدیده به کثرت و وفرت استعمال رسید. از آن جمله... در کتاب اقدس است: "اسمعوا ما تتلو السِّدْرَة علیکم". و در لوح حکما است: "یا مُحَمَّد اسْمَعِ النَّدَاءَ مِنْ شَطْرِ الْكِبْرِيَاءِ مِنَ السِّدْرَةِ الْمُرْتَفِعَةِ عَلَىٰ أَرْضِ الزُّعْفَرَانِ، إِنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ". و در لوحی دیگر: "أَنْ أَفْصُدُوا مَقَرَّ الْأَقْصَىٰ، إِنَّهُ لَسِدْرَةُ الْمُنْتَهَىٰ لَوْ أَنْتُمْ مِنَ الْمُوقِنِينَ..."

(۱۶) "وَقَدْ مَضَتْ قَبْلَهُمُ الْمَثَلَاتُ"، یعنی: زیرا پیش از آنان عقوبت‌های خداوندی بوده است. - مأخوذ از قرآن، سوره رعد، آیه ۶، "وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَاتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَىٰ ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ" - یعنی: و آنان با عجله و شتاب، بدی و عذاب را پیش از نیکی و بخشش از تو می‌خواهند و حال آن که پیش از آنان عقوبت‌های خداوندی بوده است. و همانا پروردگار

تو با وجود ظلم و ستم مردمان، آمرزنده و بخشنده آنان است و همانا پروردگار تو سخت کیفر دهنده نیز می‌باشد.

(۱۷) "وَلَا تَحْسَبُوهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ" یعنی: و آنان (ستمگران و اهل طغیان) را رسته از عذاب و جسته از کیفر و مجازات مپندارید. مأخوذ از قرآن، سوره آل عمران، آیه ۱۸۸: "لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُجِبُونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ" - یعنی: اندیشه و خیال مکن کسانی که بخاطر کارهایی که کرده اند شادمانند و دوست دارند برای کارهایی که نکرده‌اند، ستوده شوند، رسته از عذابند. برای آنان عذابی دردناک در پیش است.

(۱۸) "وَلَوْ أَنَّهُمْ يَا أُغْنَامَ اللَّهِ بَيْنَ بَرَاثِنِ الضَّوَارِي مِنَ السَّبْعِ وَمَخَالِبِ جَوَارِحِ البِقَاعِ، لَا تَيَسَّرُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ" یعنی: ای اغنام الهی، هر چند شما در جنگال مردمانی همانند جانوران درنده و وحشی و پرندگان شکاری در اطراف و اکناف، در بند و گرفتارید، اما هیچ گاه از لطف و رحمت خداوندگار مایوس و نومید نشوید.

اغنام الله: گوسفندان الهی و به مجاز مراد احبای الهی است و مظهر ظهور او شبان آنان. در تورات، مزامیر داود، باب ۱۰۰، آیات ۱ تا ۳، چنین آمده است: "ای تمامی روی زمین، خداوند را آواز شادمانی دهید. خداوند را با شادی عبادت نمائید و به حضور او با ترنم بیائید. بدانید که یهوه خداست، او ما را آفرید، ما قوم او هستیم و گوسفندان مرتع او". در انجیل یوحنا، باب دهم، آیات ۲۴ تا ۲۷، چنین آمده است: "پس یهودیان دور او را گرفته بدو گفتند: تا کی ما را متردد داری؟ اگر تو مسیح هستی، آشکارا به ما بگو. عیسی بدیشان جواب داد: من به شما گفتم و ایمان نیاوردید، اعمالی را که به اسم پدر خود بجا می‌آورم، آنها برای من شهادت می‌دهد. لیکن شما ایمان نمی‌آورید، زیرا از گوسفندان من نیستید چنان که به شما گفتم. گوسفندان من آواز مرا می‌شنوند و من آن‌ها را می‌شناسم و مرا متابعت می‌کنند".

در انجیل یوحنا، باب دهم، آیات ۱۴ و ۱۵، چنین آمده است: "من شبان نیکو هستم و خاصان خود را می‌شناسم و خاصان من، مرا می‌شناسند. چنان که پدر، مرا می‌شناسد و من پدر را می‌شناسم و جان خود را در راه گوسفندان می‌نهم".

"لَا تَيَسَّرُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ"، هیچ گاه از لطف و رحمت خداوندگار مایوس و نومید نشوید. این عبارت بخشی از آیه ۸۷ سوره یوسف در قرآن است در داستان یعقوب و پسرانش. برابر آن چه که در قرآن، سوره یوسف، آمده است، یوسف بنیامین، برادر تنی خود را به جرم دزدی در مصر نگه می‌دارد و برادران دیگر با آذوقه به کنعان نزد پدرشان، یعقوب

باز می‌گردند و ماجرای دزدی بنیامین و بازداشت او را بازگو می‌کنند و برای اثبات راستگویی خود کاروانیان همراه را شاهد و گواه می‌گیرند. در این هنگام یعقوب به فرزندان خود می‌گوید: "يا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوْسُفَ وَ اَخِيهِ وَ لَا تَيَسَّوْا مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ، اِنَّهٗ لَا يَيْسُ مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الْكٰفِرِيْنَ" - یعنی: ای فرزندان من، بروید و در پی یوسف و برادرش (بنیامین) بگردید و از رحمت الهی نومید مباشید، چرا که جز خدانشناسان، کسی از رحمت الهی نومید نمی‌گردد. (ترجمه قرآن، بهاء الدین خرمشاهی)

ناگفته نماند که برابر آن چه در تورات، سفر پیدایش باب ۴۴ و ۴۵ آمده است، پسران یعقوب برای بار دوم برای خرید غله در ایام قحطی و خشکسالی به مصر می‌روند و با اجازت و رضایت پدر، بنیامین را نیز چنان که یوسف در بار اول شرط کرده بود، همراه خود می‌برند و یوسف، برادر تنی خود را می‌بیند. یوسف در بار اول آمدن برادران به مصر، آنان را بیدرنگ می‌شناسد، اما برادران، او را نمی‌شناسند. خواسته یوسف آن بود که برادر تنی خود را در مصر نگهدارد. از این رو به جرم دزدی ساختگی با گذاردن جام نقره ای وسیله پیشکارش در کیسه بنیامین، یوسف به برادران خود می‌گوید که بنیامین به این خاطر غلام او می‌شود و آنان آزادند که به کنعان باز گردند. در این جا بود که یهودا فرزند ارشد یعقوب به یوسف می‌گوید که ما را پدر پیری است و این بنیامین پسر پیری اوست و اگر او را همراه نبریم، پدر خود را دیگر نبینیم. از این رو از یوسف می‌خواهد که او را بجای بنیامین به غلامی نگهدارد و بنیامین نزد یعقوب بازگردد. در این جا بود که یوسف دیگر نمی‌تواند از بازگو نمودن حقیقت، خودداری کند و با صدای بلند می‌گرید و خود را به برادرانش می‌شناساند. پس از آن، همه برادران با غله فراوان به سوی پدرشان رهسپار می‌شوند و خبر زنده بودن یوسف و فرمانروایی او را در سرزمین مصر به آگاهی او می‌رسانند.

واژه‌نامه به ترتیب حروف الفبا

"الف"

اِبْتَعَى يَبْتَعِي اِبْتِغَاءً = خواستن - آرزو کردن - طلب کردن (چیزی را)
 اِنْتَفَكَ يَنْتَفِكُ اِنْتِفَاكًا = وارونه شدن - زیر و رو گشتن - منقلب شدن - سرنگون شدن - دگرگون شدن - واژگون شدن
 اُنْمَةٌ اُخْيَارًا = راهنمایی برگزیده و نیک - پیشوایانی نیکو و خیرخواه - (اُنْمَةٌ مفرد آن: امام) = پیشوایان - رهبران - سروران - راهنمایان) - (اُخْيَارٌ و مفرد آن: خَيْرٌ = خوب - نیک - نیکو - برگزیده)

أَتَى بِهِمْ مِنْ أَفْقِ التَّوْحِيدِ يُلُوحُ وَجُوهُهُمْ أُنُوراً = و از افق توحید انواری را به آنان ارزانی داشت که روی‌هاشان از آن درخشنده و تابان است. (أَتَى يَأْتِي إِثْيَاناً وَ أَثْيَاناً وَ مَأْتَاءً = آمدن - رسیدن - حاضر شدن - و أَتَى بِ = دادن - ارزانی داشتن - تقدیم کردن)

أَثَاثٌ = اثاثیه - وسایل - اسباب

أَجِيحٌ = شعله آتش - شراره آتش - شدت حرارت و گرمی - زبانه آتش

أَحْبَابَةٌ = احبباء - احباب - مفرد آن: حبيب: محبوب - یار - دوست مورد علاقه

أَذَانٌ (مفرد: أذن) = گوشها

إِرْتَجَفَ يَرْتَجِفُ إِرْتِجَافٌ = مضطرب و پریشان شدن - بلرزش در آمدن - لرزیدن

إِرْتَعَدَ يَرْتَعِدُ إِرْتِعَادٌ = بسختی مضطرب و پریشان شدن - بلرزش در آمدن - لرزیدن -

بی آرام گردیدن

إِرْتَوَى يَرْتَوِي إِرْتِوَاءٌ = سیراب شدن - نوشیدن - آب خوردن

أَرْكَانٌ (مفرد: رُكْنٌ) = پایه‌ها - ستون‌ها - تکیه گاه‌ها - اساس

أَرْوَمٌ (جمع: أُرُومٌ) = بن درخت - ریشه درخت - ریشه - اصل

أَرْيَاحٌ (و مفرد آن رِيحٌ) = باد - بو

أَسْتَأْصِلُ يُسْتَأْصَلُ (مجهول) = ریشه کن شدن - نابود شدن - منهدم شدن

إِسْتَنْدَ يَسْتَنْدُ إِسْتِنْدَاداً = سخت بودن - رو به شدت نهادن - زیانبار شدن - توان فرسا شدن

- دردناک شدن - وخیم شدن

أَشْرَقَ يُشْرِقُ إِشْرَاقاً = سر زدن - طلوع کردن - بر آمدن (خورشید) - تابیدن -

درخشیدن

أَشْهَرُ لَهُمْ آثَاراً = و آثار و نشانه‌هایی را برایشان آشکار و نمودار ساخت

يُشْهَرُ إِشْهَاراً = آشکار کردن - اعلان کردن - مشهور کردن - معروف کردن - پرآوازه

ساختن

أُصُولٌ (مفرد آن: أَصْلٌ) = ریشه‌ها - بُن‌ها - تنه‌ها (ی درخت)

أَضَاءٌ لَهُمْ مَنَاراً = و برای شان فانوس و چراغی را روشن و فروزان کرد. :

(أَضَاءٌ يُضِيءُ إِضَاءَةً = تاباندن - روشن کردن - منور کردن - تابیدن - روشن شدن -

درخشیدن)

(لازم و متعدی است - مَنَارٌ و مَنَارَةٌ (جمع: مَنَارٌ و مَنَائِرٌ) = فانوس (یا) چراغ دریایی

- برج نور - چراغ خانه - چراغ دان و جای بلند که بر آن چراغ افروزند - موضع و

جایگاه نور))

أَعْلَامٌ (مفرد آن: عَلَمٌ) = پرچم‌ها - درفش‌ها - بیرق‌ها

أَعْيُنُ (یا عیون) (مفرد: عین) = چشم - دیده - (قَرَّ يَقْرَأُ: خنک بودن - (و) قَرَّ عَيْنًا: شادمان شد - چشمش روشن شد - (و) قَرَّتْ عَيْنُهُ = شادمان شد - چشمش روشن شد - آرامش یافت)

إِعْبَرَّ يَعْبُرُ إِعْبَارٌ = تیره و تار شدن - تیره رنگ گردیدن - گردآلود شدن - غبار آلود شدن

أَغْنَمُ (مفرد: غَنَمٌ) = گوسفندان

إِفْتَتَانُ = امتحان - آزمودن و آزمایش سخت و جانکاه - فتنه - فتنه انگیزی (إِفْتَتَنَ يَفْتَتِنُ إِفْتِتَانٌ = در فتنه افتادن - به فتنه انداختن - فتنه انگیزتن - آزمودن - به امتحان انداختن) افتراق = شکاف - انفصال - اختلاف - ناسازگاری

أَفْنَانُ (و مفرد آن: فَنَنْ) = شاخه درخت - شاخ - شاخسار - (جج: أفانین) أَفْتُلَعٌ يُفْتَلَعُ (مجهول) = ریشه کن شدن - نابود شدن - از بیخ و بن برکنده شدن - از ریشه درآورده شدن

إِفْشَعْرٌ يَفْشَعِرُ إِفْشَعْرَارٌ = لرزیدن از ترس و خوف و از سرما - برخورد لرزیدن - برخاستن موی بر اندام از ترس یا سرما - (فُشَعْرِيْرَةٌ = لرزه - لرزش - هراس - تب و لرز)

أَفْقَرٌ يُفْقِرُ إِفْقَارٌ = متروک بودن - از مردم و آب و علف تهی شدن یا بودن - خالی از سکنه شدن یا بودن محلی - متروکه بر جا گذاشتن محلی را

(قَفَرٌ جمع آن: قِفَارٌ) = بیابان متروکه - منطقه متروکه و مخروبه و خالی از سکنه

إِكْفَهْرٌ يَكْفِهْرُ إِكْفِهْرَارٌ = درخشیدن ستاره در شب تاریک

إِمْتَلَّ يَمْتَلُّ إِمْتَالٌ = روی آوردن - سر نهادن - اطاعت کردن - فرمان بردن - پیروی کردن

إِمْتَدَّ يَمْتَدُّ إِمْتِدَادٌ = توسعه یافتن - بزرگ شدن - گسترده شدن - امتداد یافتن - طولانی شدن

إِنْتَبَرَّ يَنْتَبِرُ إِنْتِبَارٌ = پخش شدن - پراکنده شدن - فرو ریختن بگونه‌ای پراکنده و متفرق - فرو افتادن بگونه‌ای پراکنده - پاشیده شدن - خرد شدن و فرو ریختن - پراکندگی - پاشیدگی

إِنْتَعَشَ يَنْتَعِشُ إِنْتِعَاشٌ = به نشاط آمدن - با نشاط شدن - شور و نشور تازه یافتن - حیات تازه یافتن

إِنْتَلَّ يَنْتَلُّ إِنْتِلَالٌ = فرو ریختن - ریخته شدن - سرنگون شدن تخت اورنگ

إِنْدَرَسَ يَنْدَرِسُ إِندِرَاسٌ = کهنه شدن - پارمپاره شدن

إِنْشَرَحَ يَنْشَرِحُ إِنْشِرَاحٌ (صدر) = شاد شدن - دلشاد گشتن - خرم و شادمان گشتن خاطر

إِنشَقَّ يَنْشُقُ إِشْفَاقٌ = دویاره شدن - شکافته شدن - شقه شدن - ترک خوردن - جدا شدن

إِنطَلَقَ يَنْطَلِقُ إِنتِلَاقٌ = ادا کردن - بیان کردن - به زبان آوردن (چیزی را)
 إِنطَمَسَ يَنْطَمِسُ إِنطِمَاسٌ = محو و نابود شدن - از هم پاشیدن - از بین رفتن
 إِنعَدَمَ يَنْعَدِمُ إِعْدَامٌ = معدوم شدن - نیست و نابود شدن - از بین رفتن - محو شدن - ناپدید شدن

إِنفَلَقَ يَنْفَلِقُ إِنفِلَاقٌ = سر زدن و دمیدن صبح - شکافتن و طالع شدن صبح و بامداد
 إِنكسَرَ يَنْكسِرُ إِكسَارٌ = شکسته شدن - درهم شکستن - شکستن - خرد شدن - شکست خوردن

إِنكشَفَ يَنْكشِفُ إِكشَافٌ = برداشته شدن - فرو افتادن - آشکار شدن (إِنكشَفَ عَنْ: پرده برداشتن - آشکار کردن)

إِنمَحَى يَنْمَحِي إِنمَاءٌ = از بین رفتن - محو شدن - نابود شدن - از میان رفتن اثر چیزی

أَنَّهُ إِذَا = که هر گاه - که هر زمان - که اگر
 إِنهَدَمَ يَنْهَدِمُ إِنهْدَامٌ = منهدم شدن - ویران شدن - نابود شدن - فرو ریختن
 إِنهَزَمَ يَنْهَزِمُ إِنهْزَامٌ = در هم شکسته شدن - شکست خوردن - مغلوب شدن - تار و مار شدن - از پا درآمدن

إَهْتَزَّ يَهْتَزُّ إِهْتِزَازٌ = جنبیدن - جنبش - لرزیدن - لرزش - هیجان
 أَوَكَرَ (مفرد آن: وَكَّرَ) = آشیانه‌ها - آشیان‌ها - لانه‌ها
 أَوَلَى الثُّهَى = صاحبان عقلها - خردمندان (ثُهَى) (و مفرد آن: ثُهَيَّة) = عقلها
 أيا = از حروف ندا در عربی، یعنی: ای، در فارسی

"ب"

بَادِيَةٌ (جمع آن: بَوَادِي) = بیابان - صحرا - پهن‌دشت - جلگه وسیع
 بَأْسٌ = شجاعت - نیرومندی - دلیری - بی‌باکی - عذاب - آسیب - گزند
 بَأْسَاءٌ = بدبختی - بیچارگی - رنجوری - سختی
 بَالِيَةٌ (یا) بَالِيٌّ (یا) بَالٌ = کهنه - پوسیده - تکیده - فرسوده - از کار افتاده - ژنده - فاسد
 (بَلَى يَبْلَى بَلًى: کهنه شدن - فرسوده شدن - پوسیدن - فاسد شدن - رو به زوال نهادن - نابود شدن)

بَائِدَةٌ = نابود - نابود شده - خاموش و مرده - از بین رفته - محو شده - نیست و نابود شده - هلاک شده

(بَادَ يَبِيدُ يَبِيداً و بَيَّأَدُ = هلاک و نابود شدن - نیست و نابود شدن)
 بَتَّ يَبْتُ (بَيْتٌ) بَتًّا = باز کردن - آشکار کردن خبر - مطلب و خبری را نشر دادن یا منتشر ساختن - منتشر کردن (عقیده یا نظریه ای را) - گسترده کردن
 بَرَّائِن (مفرد آن: بُرْئِن) = چنگال‌های مرغان شکاری - پنجه‌های جانوران درنده
 بَقَاع (مفرد آن: بُقْعَة) = جاها - سرزمین‌ها - نواحی - زمین‌ها - خانه‌ها - مکان‌ها
 (بِقَاع مَقْدَسَه = بقاع متبرکه - مکان‌های متبرکه - مَشَاهِد و مَقَابِر أَنْمَة اطهار)
 بَيَّئٌ = پسران من - کلمه "بَيَّئٌ" در اصل "بَنِينٌ" است، یعنی «بنین» (که جمع "ابن" است) و یاء ضمیر متصل متکلم وحده که از نظر نحوی مضاف الیه است. اما در این جا نون آخر کلمه "بنین" حذف می‌شود و یاء ضمیر نیز در یاء آن ادغام می‌گردد و به صورت «بَيَّئٌ» در می‌آید. و هم چنین کلمه "بنین" که جمع "ابن" است در حال اضافه به کلمه دیگر "نون" آن حذف می‌شود، مثل: بنی آدم یعنی پسران آدم.
 بَيِّنَات (و مفرد آن: بَيِّنَة) = دلیل - حجت و دلیل واضح و آشکار و روشن - دلیل و برهان انکار ناپذیر - امر مسلم - دلیل و مدرک قاطع

"ت"

تَاق يَتَوَقَّ تَوْقاً و تَوَقَّاناً = مشتاق بودن به چیزی یا به کسی - اشتیاق داشتن به چیزی یا به کسی - آرزو کردن (چیزی را)
 تَحَسَّسٌ يَتَحَسَّسُ تَحَسُّسً = خبر یافتن از چیزی - جستجو کردن و خبر پرسیدن - خبر و آگاهی خواستن - (و تَحَسُّسٌ = تحری - جویایی - کاوش - جستجو)
 تَزَلُّزٌ يَتَزَلُّزُ تَزَلُّزً = لرزیدن - تکان خوردن
 تَشْوَقٌ: شوق و میل و اشتیاق بسیار - شور و شوق - آرزو
 تَفَاقُمٌ يَتَفَاقُمُ تَفَاقُمً = بر شدت امری افزوده شدن - سخت تر و گرانبارتر شدن امری - تشدید شدن موضوع و امری - وخیم و خطرناک و بحرانی بودن امری
 تَلَاطَمٌ يَتَلَاطَمُ تَلَاطَمً = بهم خوردن (امواج دریا) - تلاطم شدن (امواج دریا)
 تَمَتَّعٌ يَتَمَتَّعُ تَمَتُّعً = لذت بردن - برخوردار شدن - متمتع شدن - بهره‌مند بودن

"ج"

جُرْثُومٌ (جُرْثُومَة جمع: جراثیم) = اصل - ریشه - هسته
 جُسُومٌ و أَجْسَامٌ (مفرد آن: جِسم) = بدن - بدنه - هیكل - تن - جسم - ماده
 جُفُونٌ (مفرد: جَفْنٌ) = پلک چشم - پلک
 جُلُودٌ (مفرد آن: جِلْدٌ) = پوست‌های بدن (چرم)

جوار = همسایگی - نزدیکی - مجاورت (بجوار = در همسایگی - در نزدیکی - در مجاورت) - (جاوَرُ يُجاوِرُ مُجاوِرَةً = همسایه کسی بودن - در همسایگی کسی زیستن - نزدیک بودن - مجاور بودن (با کسی) - همجوار بودن - هم مرز بودن (با چیزی))
 جوارح = جانوران و پرندگان درنده و شکاری مانند سگ و باز و غیره
 جیوش (مفرد: جیش) = لشکرها - سپاهها - نیروهای مسلح

"ح"

حَسِبَ يَحْسَبُ حِسْبَانًا و مَحْسَبَةً = پنداشتن - گمان کردن - تصور کردن
 حَمَامَةٌ (جمع: حَمَامَاتُ و حَمَائِمُ) = کبوتر - (حَمَامَةُ السَّلَامِ: کبوتر صلح)

"خ"

خَابَ يَخِيبُ خَيْبَةً = نومید شدن - زیانکار شدن - (خَيْبَةٌ = ناامیدی - ناکامی - زیانکاری)
 خَاسِرَةٌ (خاسر) = زیانکار - زیان دیده - باخته - شکست خورده - خسارت دیده - بازنده - مایوس
 خَاطِبٌ يُخَاطِبُ مُخَاطَبَةً = مخاطب ساختن (کسی را) - صحبت کردن - سخن گفتن (با کسی)
 خَافِقَةٌ (خافق) = پریشان و تپنده و مضطرب و لرزان (قلب)
 خَالِيَةٌ (یا) خَالِي (یا) خَالٍ: خالی - تهی - اشغال نشده - آزاد (خَالٍ مِنَ الْفَائِدَةِ = بی‌فایده)
 خَالٍ مِنَ السُّكَّانِ = بدون سکنه - خالی از سکنه - غیر مسکونی)
 خَامِدَةٌ (خامد) = خاموش - افسرده - پژمرده - خموش - ساکت - بی‌روح (خُمُود = خاموشی - سکوت - سکون - نابودی)
 خَاوِيَةٌ (یا) خَاوِي (یا) خَاوٍ = خالی - تهی - ویرانه - بی‌غوله - غیرمسکون - متروکه - زمین تهی و خالی از اهل خود
 خَرَسَ (یا) يَخْرَسُ (یا) خَرَسًا = گنگ شدن - لال شدن - بند آمدن زبان از صحبت و بیان - (أَخْرَسَ و خَرَسَاءُ = زبان بند آمده و ناتوان از صحبت و بیان)
 خَسِرَ يَخْسِرُ خُسْرًا و خَسَارَةً و خُسْرَانًا = زیان دیدن - ضرر کردن - خسارت دیدن
 خَسِفَ يَخْسِفُ خُسُوفًا = به زمین فرورفتن - ویران شدن
 خَشِيَ يَخْشَى خَشْيًا و خَشْيَةً = ترسیدن - بیم داشتن - خوف داشتن
 خَطَابٌ = سخن - گفتار - پیغام - سخن رویاری

حَقَّقَ يَحَقِّقُ حَقَّقاً وَ حَقَّقَاناً = به تپش و لرزه و حرکت و اهتزاز و جنبش در آمدن (پرچم
 - قلب - باد) (حَقَّقَان = تپش - ضربان قلب - لرزش - اهتزاز)
 حَوَاتِم الامور = پایان و فرجام کارها و امور
 (حَوَاتِم (و مفرد آن حَاتِمَة) = پایان هر چیزی - آخر هر چیزی - پایان - سرانجام -
 نتیجه - انجام)

"د"

دِثَار = جامه - لباس - عبا - روپوش - جُبَّه (در مقابل: شِعَار: زیرپوش - زیر پیراهن)

"ذ"

ذَرَفَ يَذْرَفُ ذَرْفاً وَ ذَرْفَاناً = سرازیر شدن - روان شدن - ریختن
 ذَوَى البصيرَة = دارندگان بصیرت ، فهم ، بینش ، آگاهی ، بینایی ، ادراک و تشخیص

"ر"

رَأَى يَرَى رَأياً وَ رُؤْيَةً = دیدن - درک کردن - دریافتن (چیزی را)
 رایات (مفرد آن: رَايَة) = پرچم - علم - بیرق
 رُبِي (و مفرد آن رَبْوَة) = تپه - بلندی روی زمین - تل
 رَزَايَا و مفرد آن رَزِيَّة = مصیبت عظیم - پیش آمد ناگوار - سختی - بلا
 رَطَبٌ يُرَطَّبُ تَرْطِيبٌ = تر و تازه ساختن - خنک کردن - مرطوب ساختن
 رَوْح = رحمت - لطف - مهربانی - آسایش
 روح و ریحان = آسایش و روزی
 رِيَاض (مفرد: رَوْضَة) = باغ - چمنزار - مرغزار

"ز"

رُبُر = کتابها (و مفرد آن: رَبُور)
 رَيَّرَ يَرْبُرُ رَيْراً = نوشتن کتاب
 رَفَرَات (مفرد: رَفْرَة) = آه - ناله
 رَفِير = صدای آتش - آواز افروخته شدن آتش
 رَوَابِع (و مفرد آن رَوْبَعَة) = گردباد - طوفان - تند باد

"س"

سَاخَةٌ = درگاه - آستانه
 سَالَ يَسِيلُ سَيْلًا وَسَيْلَانًا = جاری شدن - روان شدن - سرازیر شدن
 سِبَاعٌ (مفرد آن: سَبْعٌ) = جانوران درنده و وحشی
 سَحَابٌ (مفرد: سَحَابَةٌ) = ابر (سحاب و جمع آن: سَحُبٌ است)
 سَطَعَ يَسْطَعُ سَطْعًا وَسَطْوَعًا = درخشیدن - نورانی شدن - آشکار شدن - روشن شدن
 سَنَاءٌ = درخشندگی - تابش (سنا يَسْنُو سَنَاءً = درخشیدن - نورانی بودن - تابیدن - برق زدن - درخشان بودن)

"ش"

شَاخِصَةٌ (شاخص) = خیره شده (چشم) - خیره مانده - بی‌روح (چشم) - حیران و چشم باز مانده - زل زده
 شَاهٌ يَشُوهُ شَوْهًا وَشَوْهَةً = زشت و کریه گردیدن یا شدن (چهره و صورت) - بد شکل و بد منظره شدن یا بودن
 شُبُهَاتٌ ((یا شُبُهَات)) و مفرد آن: شُبُهَةٌ = تیرگی - ابهام - گنگی - دو پهلوئی - تردید - شک - دودلی - بدگمانی - سوءظن
 شَدَانَدٌ و مفرد آن شَدِيدَةٌ = سختی - تنگی - بدبختی - جور - ظلم
 شَعْفٌ = شیفتگی - دلباختگی - شیدایی - عاشقی
 شِفَاءٌ = خشنودی - خرسندی - (درمان - معالجه - بهبودی) و جمع آن أَشْفِيَةٌ
 شَمٌّ يَشُمُّ شَمًّا وَشَمِيمًا = بویدن - بو کردن - استشمام کردن - به مشام رسیدن بو یا رایحه‌ای (یعنی: رسیدن بویی به بینی)
 شَمِيمٌ = بوی خوش - رایحه
 شَيْدٌ يَشِيدُ تَشِيدًا = برپا کردن - ساختن - احداث کردن - بنا کردن (ساختمان و نظایر آن)

"ص"

صَبْرٌ جَمِيلٌ = شکیبایی و بردباری نیکو و تام و تمام و کامل
 صَرَخَ يُصْرِخُ تَصْرِيحًا = بیان کردن - گفتن - بازگو کردن
 صَرَخٌ مَشِيدٌ = کاخ (قصر) مرتفع و افراشته و رفیع و محکم و استوار
 صَرِيحٌ = آواز سخت - فریاد - ناله بلند - داد و فریاد
 صَمٌّ يَصْمُ صَمًّا وَصَمَمًا = کر بودن - ناشنوا شدن - کر شدن

"ض"

ضَجِيج = ناله - غوغا - شیون - فریاد و فغان از ترس و وحشت
 ضَرَاء = گزند - سختی - بد حالی - بدبختی - رنجوری - سیه روزی - ناگواری
 ضَوَارِي (مفرد آن ضاری و ضاریة) = وحشیان - درندگان - حیوانات درنده

"ط"

طافح = لبریز - پر - ریزنده - لبالب (طَفَحَ يَطْفُحُ طَفْحاً و طُفُوْحاً = سرشار بودن -
 لبریز شدن (پیمانه یا رودخانه یا مجازاً دل از شادی) - لبریز کردن)
 طَيِّبٌ يَطْيَبُ - تَطْيِيبٌ = معطر کردن - خوشبو کردن - عطرآمیز کردن

"ظ"

ظُلُمَات ((یا ظُلَمَات) و مفرد آن: ظُلْمَةٌ) = تاریکی - تیرگی - ظلمت
 ظُهُور (مفرد آن: ظَهْر) = پشتها

"ع"

عَبْرَات (مفرد: عَبْرَةٌ) = اشک چشم - سرشک
 عَبْرَةٌ (و جمع آن: عَبْرٌ) = پند - اخطار - درس - نگرش در امور - سرمشق تنبّه آمیز
 عَبَقٌ يَعْبِقُ عَبَقاً و عَبَاقَةٌ = خوشبو بودن یا معطر بودن - بوی خوش پس دادن
 عَرَارٌ = نرگس صحرایی - گلی خوشبو
 عُرُوشٌ یا أَعْرَاشٌ (مفرد: عَرَشٌ) = اورنگها - تختهای پادشاهی
 عَلَا يَعْلُو عُلوّاً = بر آمدن - بلند شدن - مرتفع شدن - بالا رفتن - سربر آوردن
 عَمِيَ يَعْمَى عَمًى = کور شدن - نابینا بودن
 عَوِيلٌ = بلند کردن آواز به گریه و ناله - بلند آوازی در گریه و ناله - فریاد بلند از روی
 ترس و بیم

"غ"

غَائِرَةٌ (غائر) = فرو رفته - گود افتاده (چشم)

"ف"

فَاضٌ يَفِيضُ فَيْضاً و فَيْضَاناً = پر شدن - لبریز شدن
 فروع (مفرد آن: فرع) = شاخهها

فَوَاتِحُ الْأَثَارِ = آثار و نشانه‌های اولیّه و در آغاز (فَوَاتِحُ = و مفرد آن: فَاتِحَةٌ: آغاز هر چیزی - اول هر چیزی)

"ق"

قُرَى (مفرد آن: قَرْيَةٌ) = روستاها - دهکده‌ها - شهرک‌ها
 قَصٌّ يَقْصُ قَصَصاً = برگفتن قصه و داستان - حکایت کردن - روایت کردن - نقل کردن (قصّه)
 قِنَاعٌ (جمع: أَقْنَاعُ و أَقْنَعَةٌ) = سرپوش زنان - پرده - حجاب
 كَشَفَ الْقِنَاعَ عَنِ الشَّيْءِ = موضوعی را به روشنی و وضوح بیان کردن - مطلبی را بی‌پرده بازگو کردن - امری را ظاهر و آشکار ساختن - پرده از روی چیزی برداشتن)

"ک"

كَاشَفَةَ (کاشف) = آشکار کننده - ظاهر کننده - واضح کننده - روشن گر
 كِتَابٌ (الکتاب) = در این جا مراد کتاب قرآن است.
 كَوَاكِبٌ (مفرد آن: كَوْكَبٌ) = ستارگان

"ل"

لَاخٌ يَلُوخُ لَوْحاً = درخشیدن - تابیدن - نمایان شدن - پدیدار شدن
 لَذِيذٌ = خوشمزه - گوارا - شیرین

"م"

مَأْوَى (جمع: مَآوٍ) = پناهگاه - اقامتگاه - منزلگاه - خانه
 (أَوَى يَأْوِي أَوْيَاءً و إِوَاءً = پناه گرفتن - پناه بردن - رفتن (به بستر) - متوسل شدن)
 مَائِدَةٌ (جمع: مَوَائِدُ و مَائِدَاتٌ) = خوردنی و طعام - طعامی که از آسمان نازل شود - مائده آسمانی - (میز و سفره غذا)
 مُبَشِّرُ الْفَلَاحِ = مبشر رستگاری و کامیابی (مراد: حضرت باب، مبشر اعظم به ظهور حضرت بهاء الله است)
 مَثَلَاتٌ (مفرد آن: مَثَلَةٌ) = عذاب - عقوبت - آفت - کاری که بدان عبرت گیرند - عذابی که در گذشته قرون به کسی رسیده باشد و بدان عبرت گیرند
 مَخَالِبٌ (مفرد آن: مِخْلَبٌ) = پنجه‌ها و چنگال‌های جانوران درنده و پرندگان و مرغان درنده و شکاری

مَدَانَن (مفرد آن: مدینه) = شهرها
 مَرَّ يَمْرًا و مَرُورًا و مَمَرًا = گذشتن - رفتن - رهسپار شدن (مَرَّ، فعل امر مفرد مذکر - مَرَى، فعل امر مفرد مؤنث)
 مَشَاعَل (مفرد: مَشَعَل (مَشْعَلَة)) = آلتی است مرکب از دسته‌ای چوبین یا فلزی که بر رأس آن مقداری کهنه و مواد قابل اشتعال گذارند و روشن کنند و در تاریکی از آن استفاده نمایند - قندیل بزرگ و مشبک و پایهدار که شبها در جلو پادشاهان و امیران و یا پیشاپیش عروسان می‌کشیدند - چراغ - چراغان
 مَشَامَ (یا مَشَامِم) و مفرد آن: مَشَمَّ (ظرف مکان و زمان است)) = بینی‌ها - محلّ قوّه شامه (کلمه مشام در زبان فارسی به صورت مفرد استعمال شود)
 مَضَى يَمْضِي مَضِيًّا = بگذشتن - گذشتن - رخ دادن
 مَطَار = محل پریدن - جای پریدن - پریدنگاه
 (طَارَ يَطِيرُ طَيْرًا و طَيْرَانًا = پرواز کردن - پریدن - پر گشودن)
 مطالع (مفرد: مَطَّلَع) التّور = طلوع‌گاههای نور - تابش‌گاههای روشنی و نور (مراد انبیاء و پیامبران)
 مُطَيَّبَة = خوشبو - عطرآگین
 مَعَادَ = پناهگاه - پناه - پناهندگی
 عَادَ يَعُودُ عَوْدًا و مَعَادًا و عِيَادًا = پناه بردن (به کسی از چیزی یا از دست کس دیگری) - (مَعَادًا لله = پناه به خدا - خدا نکند) - (عِيَادًا لله = پناه بر خدا)
 مَعَالِم (و مفرد آن: مَعْلَم) = نشانه و علامت که در راه گذارند برای راهنمایی مسافران - آن چه بدان وسیله می‌توان راه را پیدا کرد مانند نشان و علامت و اثر و جز آن
 مَعَاهِد (و مفرد آن مَعْهَد) = جایگاه - منزل - مکان
 مُعَطَّرَة = خوشبو - معطر - عطرآگین
 مَعْكُوسَة = واژگونه - وارونه - سرنگون - نگونسار - زیر و زبر - از این رو به آن رو (عَكَسَ يَعْكِسُ عَكْسًا = برگرداندن - وارونه کردن - معکوس کردن)
 مَفَازَة (و جمع آن: مَفَازَات و مَفَاوِز) = جای امن - پناه - پناهگاه - گریزگاه - راه فرار - نجات - رستگاری - رهایی (بِمَفَازَة مِنَ الْعَذَابِ = رسته از عذاب)
 مَكَّنَ يُمَكِّنُ تَمْكِين = قدرت دادن - توان بخشیدن (به کسی یا چیزی) - قوی کردن - محکم کردن - قادر و مسلط گردانیدن بر چیزی - جاه و جلال و شوکت بخشیدن - توانمند ساختن
 مَلَأَ = پناهگاه - پناه - گریزگاه (لَأَدَّ يَلْؤُدُ لُؤْدًا و لُؤْدًا = پناه بردن - رو آوردن - متوسل شدن - دست به دامن کسی شدن)

مَلْجَأٌ = پناهگاه - مَأْمَنٌ - مَأْوَا (لَجَأٌ يَلْجَأُ لَجْأً وَ لَجُوءٌ وَ لَجِئٌ يُلْجِئُ لَجْأً) = پناه بردن - متوسل شدن - پناه گرفتن - روی آوردن
 مَمْسُوحَةٌ (وجوه مَمْسُوحَةٌ) = چهره‌هایی که اعضاء آن محو و ساییده شده - زشت و ناجور آفریده شده - شوم آفریده شده (مَسَحَ يَمْسَحُ مَسْحًا = پاک کردن - برچیدن - دست کشیدن (روی چیزی) - محو کردن (چیزی را))
 مَمْسُوحَةٌ = مسخ شده - از شکل افتاده - زشت - بد ترکیب - بی‌ریخت - خراب (چهره مَمْسُوحٌ = چهره زشت و نازیبا و برگشته شده)
 (مَسَحَ يَمْسَحُ مَسْحًا) = مسخ کردن - تغییر شکل دادن (کسی را) - تغییر دادن - از شکل انداختن - خراب کردن
 مَنَحَةٌ (جمع: مَنَحٌ) = بخشش - عطا
 مَنكُوسَةٌ = واژگونه - واژگون - وارونه - سرنگون - نگونسار - برگرداننده
 مَهَابِطٌ (مفرد: مَهَبِطٌ) وحی = فرودگاه‌های وحی الهی - یعنی مظاهر ظهور الهی (مَهَبِطٌ = محل فرود - فرودگاه)
 مواقع (مفرد: مَوْقِعٌ) النُّجُوم = منازل و جایگاه‌های ستارگان (مراد انبیاء و پیامبران)
 مَوَاكِبٌ (مفرد آن: مَوَكِبٌ) = دسته - گروهی از مردم سواره یا پیاده - گروه همراهان - اسکورت سواره = گروه سواران و ملتزمان پادشاه
 (وَكَبٌ يَكِبُ وَكَبًا وَ وُكُوبًا = آهسته راه رفتن)
 (واكِبٌ يَوَاكِبُ مَوَاكِبَةً = همراهی کردن (کسی را) - همراه شدن (با کسی یا دسته‌ای) - اسکورت کردن (مثلاً: نظامیان کسی را))
 مَوْثِقَةٌ = زیر و روگشته - زیر و زبر شده - منقلب شده - برگشته - سرنگون شده
 مَوْهَبَةٌ = هدیه - ارمغان - موهبت - نعمت خداوندی - بخشش

"ن"

نَادِي يُنَادِي نِدَاءً وَ مُنَادَاةً = فریاد زدن - بانگ برآوردن - خواندن (کسی را)
 نَادِي (نَادٍ) = انجمن - مجمع - کانون - مجلس (و جمع آن: أُنْدِيَّةٌ - نوادی)
 نَبَتٌ يَنْبُتُ نَبْتًا = نشو و نما کردن - رویدن - برآمدن
 نَزْلَاءٌ (مفرد آن نَزِيلٌ) = مقیم - ساکن
 نَسِمَةٌ (جمع: نَسَمَاتٌ) = باد ملایم - نسیم
 نَشْرٌ يَنْشُرُ نَشْرًا = افراشتن (پرچم را)
 نَفْحَاتٌ (مفرد: نَفْحَةٌ) = نسیم‌ها - بوی‌های خوش

نَكَسَ يَنْكُسُ نَكْسًا = واژگونه کردن - وارونه کردن - از این رو به آن رو کردن - پشت و رو کردن - سر و ته کردن
نیران (و مفرد آن نار) = آتش

"ه"

هَاجَ يَهِيْجُ هَيْجًا وَ هَيْجَانًا = به هیجان در آمدن - برخاستن - طوفانی بودن
هَامِدَةٌ (هَامِد) = ساکت - خاموش - خموش - بی حرکت - مرده - بی جان - بی روح
(هُمُودٌ = خاموشی - فرونشینی - از پا افتادگی - سکوت - سکون)
هَآوِيَةٌ (یا) هَآوِيٌ (یا) هَآوٍ = افتاده - در حال سقوط - ساقط - افتان (هَوَى يَهْوِي هَوِيًّا):
پائین افتادن - سقوط کردن - از بالا به پائین افتادن - واژگون شدن) - (الهَآوِيَةُ: ورطه
- قعر - جهنم - دوزخ - نام طبقه هفتم از طبقات هفتگانه دوزخ نامیده شده است).
هَبَّ يَهْبُ هَبًّا وَ هُبُوبًا = وزیدن (باد)
(هُبَّبَ = فعل امر مفرد مذکر)
(هُبِّيَ = فعل امر مفرد مؤنث)
هَنَفَ يَهْتَفُ هَنْفًا وَ هُنْفًا = آواز در دادن - آواز دادن
هَمَسَ = صدای آهسته و خفیف - بانگ آهسته - زمزمه
هَنِيئًا وَ مَرِيئًا = نوشت باد - نوش جان و گوارا بادت
(هَنِيئًا = گوارا باد (غذا یا نوشابه)؛ مَرِيئًا = نوش باد (غذا یا نوشابه))
هِيَامٌ هِيَامٌ = عشق سوزان - محبت شدید - شیفگی - عشق آتشین - شوریدگی

"و"

وَادِيٌّ (وَادٍ) (جمع: أُوْدِيَّةٌ) = دشت - صحرا - بیابان - دره
وَآهِيَةٌ (یا) وَآهِيٌ (یا) وَآهٍ = سست - ناتوان - ضعیف - شکننده - ناقابل - واهی -
بی اساس - ناچیز
(حُجَّةٌ وَآهِيَّةٌ = دلیل و برهان واهی و بی پایه)
(عُذْرٌ وَآهٍ = عذر بدتر از گناه)
وَآدٌ يَجِدُ وَآدًا = یافتن - دیدن (چیزی را)
وَآءٌ = محبت - دوستی - صداقت
وَآعٌ = میل شدید - عشق آتشین - شور - شیفگی
وَآَةٌ = آشفگی - عشق آتشین - دلباختگی - وجد - شوریدگی - شیدایی